

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมา แนวความคิดเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิด และหลักความรับผิดตามกฎหมายในผลิตภัณฑ์

คนเราทุกคนมีโอกาสที่จะกระทำการให้บุคคลอื่นเสียหาย อาจเป็นทางร่างกาย จิตใจ อนามัย ชื่อเสียง เสรีภาพ สิทธิ หรือทรัพย์สินก็ได้ ซึ่งกฎหมายระบุไว้ ผู้กระทำต้องรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น การประกันภัยความรับผิดต่อบุคคลภายนอกจึงเป็นการโอนภาระความเสี่ยงภัยนี้ให้กับบริษัทผู้รับประกันภัย

การประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อบุคคลภายนอก เป็นสัญญาที่บริษัทประกันภัยจะเข้าไปเป็นผู้จ่ายเงินชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิดของผู้เอาประกันภัยต่อบุคคลภายนอก สัญญาดังกล่าวจำกัดเฉพาะจากอุบัติเหตุที่ผู้เอาประกันภัยมิได้มีเจตนาจงใจกระทำให้เกิดขึ้น กล่าวคือ

- อาจเป็นอุบัติเหตุอันเกิดจากการเป็นเจ้าของหรือการขับขี่ยานยนต์
- อาจเป็นอุบัติเหตุอันเกิดจากการเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครอง โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง
- อาจเป็นอุบัติเหตุอันเกิดจากการประกอบวิชาชีพของผู้เอาประกันภัย
- อาจเป็นอุบัติเหตุอันเกิดจากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาจากโรงงานของผู้เอาประกันภัย
- อาจเป็นอุบัติเหตุอันเกิดจากบริการที่ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้เสนอ

การประกันภัยประเภทนี้ ผู้รับประกันภัย โฆษน์จากกรมธรรม์มิใช่ผู้เอาประกันภัย แต่เป็นบุคคลภายนอกหรือที่เราเรียกว่าบุคคลที่สาม ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย เมื่อใดก็ตามที่ผู้เอาประกันภัยถูกฟ้องร้องให้ชดเชยค่าเสียหายจากการกระทำละเมิด บริษัทประกันภัยจะถูกเรียกให้ปฏิบัติตามสัญญาประกันภัยเข้าต่อสู้ปกป้องผู้เอาประกันภัย และชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย เมื่อพิสูจน์แล้วว่าผู้เอาประกันภัยได้กระทำการละเมิดจริง

การประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สามนี้มีผู้ที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย คือ

บุคคลที่หนึ่ง (First Party) คือผู้เอาประกันภัย ซึ่งได้กระทำการใดๆ โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อจนทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายหรือบาดเจ็บแก่กาย ทรัพย์สินหรือจิตใจ เป็นคู่สัญญาประกันภัยฝ่ายหนึ่ง

บุคคลที่สอง (Second Party) คือบริษัทผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นบริษัทประกันภัยที่ได้จัดตั้ง โดยถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีจุดประสงค์ในการรับประกันภัยเป็นคู่สัญญาประกันภัยอีกฝ่ายหนึ่ง

บุคคลที่สาม (Third Party) คือบุคคลภายนอกผู้ซึ่งในกรมธรรม์ไม่ได้ระบุชื่อหรือ รูปพรรณสัณฐาน ซึ่งจะปรากฏตัวเป็นจริงขึ้นมาเมื่อตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำละเมิดของผู้เอาประกันภัยและจะเป็นผู้ที่ได้รับการชดเชยโดยผู้รับประกันภัยเป็นผู้ดำเนินคดีใช้ค่าเสียหาย ในนามของผู้เอาประกันภัย และเมื่อนั้นกรมธรรม์ประกันภัยจึงเข้ามามีส่วนสำคัญของสัญญา ประกันภัย

จากเหตุผลดังกล่าวเราจึงเรียกกรมธรรม์ประกันภัยประเภทนี้ว่า กรมธรรม์ประกันภัยความ รับผิดชอบตามกฎหมายต่อบุคคลที่สาม (Third Party Liability Insurance Policy) บางครั้งผู้เอา ประกันภัยอาจมีความรับผิดชอบต่อผู้เสียหายทั้งที่มีได้เกิดจากการกระทำละเมิดของผู้เอาประกันภัย ถ้าความรับผิดชอบนั้นกฎหมายมิได้ระบุให้ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบ กรมธรรม์ประกันภัยจึงไม่มี ผลบังคับ สัญญาประกันภัยจะมีผลใช้บังคับก็ต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบตามกฎหมายต่อบุคคลที่สามเท่านั้น (Legal Obligation)¹

2.1 ความเป็นมาของการประกันภัยความรับผิด

การประกันภัยความรับผิดมีประวัติความเป็นมาไม่ยาวนานนัก หากเทียบกับการ ประกันภัยประเภทอื่น แต่ในปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของสังคมเมืองมากขึ้น การ ประกันภัยความรับผิดมีปรากฏขึ้นภายหลังจากที่มีการประกันภัยประเภทอื่นๆ เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งสืบ เนื่องมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง อุตสาหกรรมแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มากมาย อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงและมากขึ้น ส่งผลให้มีผู้ ได้รับความเสียหายและบาดเจ็บมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความต้องการให้มีการ ประกันภัยรับผิดมากขึ้นและจากแนวคิดพื้นฐานที่ว่าความเสียหายในความรับผิดตามกฎหมายเป็น ความเสียหายที่อาจโอนไปยังผู้รับประกันภัยได้และเป็นठीวินาศภัย (Non-life) เพราะความรับผิด ตามกฎหมายมีผลกระทบต่อความสูญเสียทางการเงิน (Financial Loss) และสามารถประมาณราคา

¹ อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจและคณะ.(2542).*เอกสารประกอบการเรียนชุดวิชาหลักการประกันภัย* คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช . หน้า 379.

เป็นเงินได้ การประกันภัยความรับผิดในต่างประเทศและในประเทศไทย จึงมีประวัติความเป็นมาและการเริ่มต้นแตกต่างกัน²

2.1.1 ความเป็นมาของการประกันภัยความรับผิดในต่างประเทศ

การประกันภัยในระยะเริ่มแรกในต่างประเทศ เป็นวิธีหาหลักประกันความคุ้มครองหรือวิธีป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดแก่ทรัพย์สินที่เกิดจากภัยธรรมชาติและโจรผู้ร้าย อันได้แก่การประกันภัยทางทะเล เพราะมีการค้าขายกันระหว่างประเทศและต้องใช้เส้นทางทางทะเลในการขนส่งสินค้า วิธีที่จะคุ้มครองความเสียหายที่อาจเกิดแก่สินค้าได้คือการประกันภัย กริซเป็นประเทศแรกที่เริ่มรู้จักทำการประกันภัยทางทะเล ต่อมาได้แพร่หลายไปยังอิตาลีและประเทศอื่นๆ และถัดจากนั้นมาจึงมีการคิดระบบการประกันชีวิตขึ้น เพื่อช่วยเหลือจัดการศพในระหว่างสมาชิกด้วยกัน ดังนั้นจึงถือว่าการประกันภัยทางทะเลเป็นรากฐานของการประกันภัยแบบอื่นๆ การประกันวินาศภัยก็ดี การประกันชีวิตก็ดี ได้เอาตัวอย่างมาจากการประกันภัยทางทะเลแล้วปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพกิจการนั้นๆ เช่น แบบของกรมธรรม์และวิธีการดำเนินงานต่างๆ เป็นต้น

ส่วนการประกันภัยความรับผิดมีจุดกำเนิดจากระบบเศรษฐกิจ ซึ่งในอดีตเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้ากันโดยการขนส่งทางทะเล ความต้องการ โอนการเสี่ยงภัย³ จึงเกิดเฉพาะภัยธรรมชาติและโจรผู้ร้าย ความเสี่ยงภัยที่เกิดจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยซึ่งก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นและผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบต่อผู้รับผลร้ายยังมีไม่มาก จึงไม่ได้พัฒนาถึงระดับมีการคุ้มครองความเสี่ยงภัยประเภทนี้ (Need of Liability Insurance)

กฎหมายที่ใช้บังคับกับกรณีดังกล่าวยังมีน้อยไม่เอื้ออำนวยให้ต่อการเรียกร้องค่าเสียหายเหมือนเช่นปัจจุบัน ประกอบกับประชาชนยังไม่รู้สิทธิหรือจิตสำนึก (Claim Consciousness) เพียงพอในการเรียกร้องค่าเสียหาย⁴ ซึ่งในประเทศอังกฤษในต้นศตวรรษที่ 18 มีการนำระบบ

² วิจารณ์ ศรีชัย. (2549). *มาตรการทางกฎหมายในเรื่องการประกันภัยความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ* วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. กรุงเทพมหานคร. หน้า 8.

³ การเสี่ยงภัย (Risk) หมายถึง

1. โอกาสที่เกิดความเสียหาย หรือการสูญเสีย คือ การเสี่ยงภัยอะไรก็ตามที่มีโอกาสสูญเสียได้
2. ความเป็นไปได้ที่เกิดความเสียหาย
3. ความไม่แน่นอน

⁴ พิพัฒน์ เทพย์ปฏิพัทธ์. (2537). *การประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อสาธารณชน* เอกสารการสอนชุดวิชาประกันวินาศภัย 2 หน่วยที่ 9-15.. หน้า 6.

การประกันภัยต่อ (Reinsurance) มาใช้เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นการประกันภัยความรับผิด (Liability Insurance) ของผู้รับประกันภัยคนแรก (Original Insurer) ซึ่งหมายถึง ผู้รับประกันภัยคนแรก (Ceding Company) ซึ่งได้รับประกันภัยทรัพย์สินราคาสูงจากผู้เอาประกันภัยได้ทำสัญญาประกันภัยความรับผิดของตนตามสัญญาประกันภัยฉบับแรกกับผู้รับประกันภัยคนต่อไป ซึ่งอาจเป็นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

ผู้เอาประกันจะเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยต่อโดยตรงไม่ได้ แต่ในทางปฏิบัติถือว่าผู้รับประกันภัยคนแรก เป็นคู่สัญญาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยเช่นเดียวกับการประกันภัยธรรมดาทั่วไป ซึ่งหมายถึงผู้รับประกันภัยคนแรกเป็นผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยต่อเป็นผู้รับประกันภัย โดยมีวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย (Subject Matter of Insurance) เป็นความรับผิด (Liability) ที่ผู้รับประกันภัยคนแรกจะต้องมีต่อผู้เอาประกันภัยเฉพาะในส่วนที่ได้รับประกันภัยต่อเท่านั้น ผู้รับประกันภัยต่อไม่ได้ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามผู้เอาประกันภัยเพื่อความวินาศภัยที่เกิดแก่ผู้รับประกันภัยรายแรก การประกันภัยต่อจึงเป็นการประกันภัยระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในระบบธุรกิจประกันภัย การประกันภัยความรับผิดเริ่มเป็นที่นิยมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มเป็นที่แพร่หลายทั้งในยุโรปและอเมริกาตามความเจริญของระบบทุนนิยม แต่ก่อนหน้านี้มีหลักฐานเท่าที่พบว่ามีการออกกรมธรรม์ประเภทนี้ในปี ค.ศ. 1840 เท่านั้น อันเป็นการคุ้มครองความรับผิดของร้านค้าซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยจากการสูญเสียทางการเงิน (Financial Loss) เนื่องจากความรับผิดตามกฎหมาย

2.1.2 ความเป็นมาของการประกันภัยความรับผิดในประเทศไทย

การประกันภัยในระยะเริ่มแรกของไทย เริ่มในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อมีการติดต่อค้าขายกับประเทศต่างๆ โดยอาศัยเส้นทางทะเลในการขนส่งสินค้า การประกันภัยทางทะเลและการขนส่งจึงเกิดขึ้นจากจุดเริ่มต้นนี้เป็นประเภทแรก ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการ โดยชาวต่างประเทศ ต่อมาจึงมีกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยฉบับแรก คือพระราชบัญญัติเข้าหุ้นส่วนและบริษัท ร.ศ.130 และประกาศประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2468 ได้กำหนดให้ผู้ที่จะประกอบกิจการประกันภัยต้องได้รับพระบรมราชานุญาตก่อน ส่วนกิจการการประกันชีวิตก็เริ่มเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 และเมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์จึงทรงโปรดเกล้าให้ตรากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัยและการประกันชีวิตขึ้น เริ่มมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ.2472 บริษัทประกันภัยที่จะเปิดดำเนินการจึงต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลก่อน⁵

⁵ มุกดา ไควทกุล.(2537).*การประกันภัย* กรุงเทพมหานคร: สยามเดชั่นเนอริซัพพลายซ์. หน้า 22

ส่วนการประกันภัยความรับผิดชอบเกิดขึ้นภายหลังประกันภัยประเภทอื่นดังกล่าวข้างต้น มีกฎหมายบัญญัติไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2472 คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887 และ มาตรา 888 ว่าด้วยประกันภัยค้ำจุน แต่การประกันภัยประเภทดังกล่าวแทบไม่มีผู้ใคร่รู้จัก เนื่องจากเดิมประเทศไทยเป็นระบบเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรม ความรู้และความต้องการในการคุ้มครองต่อความเสียหายประเภทนี้จึงแทบไม่มี แต่เมื่อเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมเข้ามามีบทบาทแทนที่เศรษฐกิจภาคเกษตรกรรม และมีการติดต่อการค้าการลงทุนกับต่างประเทศมากขึ้น กลไกต่างๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจการค้าการลงทุนมีความสลับซับซ้อนและมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น มีการใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมหาศาล ประชาชนมีความรู้และรู้จักรักษาสิทธิของตนเองมากขึ้น ขณะเดียวกันผู้ประกอบการธุรกิจการผลิตสินค้าต่างๆ ต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้า หรือการออกแบบสินค้าของตน หรือในส่วนของผู้นำเข้าจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่จะนำเข้า และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นมีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้

ผู้ประกอบการสมควรที่จะทำประกันภัยความรับผิดชอบเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ ซึ่งในระหว่างที่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้จำหน่ายสู่ผู้บริโภคแล้วเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายและทรัพย์สิน ผู้เสียหายนั้นก็จะได้รับการชดเชยความเสียหายจากบริษัทผู้รับประกันภัยนั้น อันเป็นมาตรการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือกรณีการประกันภัยความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ก็มีวัตถุประสงค์ในการเยียวยาผู้ต้องได้รับความเสียหายจากการรักษาของแพทย์เช่นกัน จุดเริ่มต้นดังกล่าวมานี้ จึงเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความต้องการในการประกันภัยความรับผิดชอบ เนื่องจากการประกันภัยความรับผิดชอบให้ความคุ้มครองความเสียหายอันมีลักษณะเป็นการ โอนความเสี่ยงภัยในความรับผิดชอบตามกฎหมายของตนให้แก่บุคคลอื่นหรือผู้รับประกันภัยนั่นเอง อันแตกต่างจากการประกันภัยประเภทอื่น⁶

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์

เงื่อนไขสำคัญโดยทั่วไปของการประกันภัยในการก่อให้เกิดสัญญาประกันภัยระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยก็คือ ความเสี่ยงภัย (Risk) และความสูญเสีย (Loss) เพราะหากไม่มีความเสี่ยงภัย ก็ไม่มีความจำเป็นที่ผู้เอาประกันจะต้องเอาประกันภัย และในขณะเดียวกันผู้รับประกันภัยก็ไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องรับประกันภัย ดังนั้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่านับแต่อดีตจนถึง

⁶ นิยุทธ์ เนติฤทธิ์. (2550). *การประกันภัยความรับผิดชอบในวิชาชีพกฎหมาย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี. หน้า 14.

ปัจจุบัน ความเสี่ยงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเกิดโดยเหตุใดเหตุหนึ่งก็ตาม และเป็นสิ่งไม่แน่นอนที่มีอยู่รอบตัวของผู้คนในสังคมตลอดเวลา เมื่อภัยนั้นเกิดขึ้น จึงย่อมนำความสูญเสียและความเสียหายให้เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ของผู้ประสบภัยนั้น คำว่าเสี่ยงภัยจึงอาจให้ความหมายได้ดังนี้

1. ความเสี่ยงภัย คือโอกาสที่ก่อให้เกิดความเสียหาย (Risk is a Chance of Loss)
2. ภัย (Peril) คือสาเหตุที่ทำให้เกิดความสูญเสียหรือเสียหาย (Peril is defined as the Cause of the Loss)
3. สภาพที่ส่งเสริมให้เกิดความเสียหาย (Hazard) คือสภาพเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุให้เพิ่มความสูญเสียบ่อยขึ้นหรือรุนแรงมากขึ้น

คำ 3 คำดังกล่าวนี้จึงมีความเกี่ยวข้องกันเสมอ เพราะภัยนั้นก่อให้เกิดความเสี่ยงภัย และความเสียหายก่อให้เกิดความต้องการที่จะทำประกันภัย

ส่วนความสูญเสีย หมายถึงการลดลงหรือการสิ้นสูญไปซึ่งมูลค่าอันเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนหรือโดยปราศจากการเจตนาจงใจ (Loss is an Unintentional Decline in or Disappearance of Value) ความสูญเสียไม่จำเป็นต้องเป็นความสูญเสียทางกายภาพของวัตถุ (Loss of Physical Article) แต่อาจเป็นความสูญเสียที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อผู้อื่น (Liability Loss) ซึ่งผู้ที่เกิดความเสียหายต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมาย เช่น ความสูญเสียที่เกิดจากความประมาท

ความเสี่ยงภัยและความสูญเสีย จึงเป็นแนวคิดพื้นฐานของการประกันภัยโดยทั่วไป การประกันภัยความรับผิดชอบต่อผู้อื่นเป็นการประกันภัยประเภทหนึ่งซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความสูญเสียทางการเงินให้แก่ผู้เอาประกันภัยในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยกระทำให้นुकคณอื่นได้รับความเสียหายอันเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งไม่ใช่ความรับผิดชอบทางศีลธรรม (Moral Obligation) หรือผู้เอาประกันภัยรู้สึกผิดชอบเองต่อผู้เสียหายโดยไม่มีกฎหมายรองรับ การกระทำนั้นอาจเป็นอุบัติเหตุ (Accident) หรือเหตุการณ์ (Incident) จากความประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ได้ และผลของการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นซึ่งผู้เอาประกันภัยต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมาย และต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายนั้น ซึ่งถือเป็นการสูญเสียทางการเงินของผู้เอาประกันภัย แนวคิดเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดชอบต่อผู้อื่นจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัยและบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย ดังนี้ คือ

1. เกิดความมั่นคงในชีวิต หน้าที่การงานและธุรกิจของผู้เอาประกันภัย เนื่องจากได้โอนความรับผิดชอบต่อผู้อื่นที่ตนต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายไปยังผู้รับประกันภัยแล้ว ผู้เอาประกันภัยจึงสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของงานและธุรกิจได้อย่างเต็มที่

2. เป็นหลักประกันต่อผู้ได้รับความเสียหายที่จะได้รับชดใช้ค่าเสียหายในเวลาที่รวดเร็ว และใกล้เคียงความเสียหายที่แท้จริง โดยไม่ต้องดำเนินคดีในศาล

3. ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวของผู้ได้รับความเสียหาย และไม่ตกเป็นภาระแก่รัฐที่ต้องนำภาษีของประชาชนมาช่วยเหลือผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย เนื่องจากผู้ได้รับความเสียหายซึ่งได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากบริษัทผู้รับประกันภัยแล้ว เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม

2.3 ความหมายของการประกันภัยความรับผิด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่ 3 ว่าด้วยการประกันภัยค่าจูน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในหมวดประกันวินาศภัย มาตรา 887 บัญญัติว่า

“อันว่าการประกันภัยค่าจูนนั้น คือสัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่งและซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ

บุคคลผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนตามที่ตนควรจะได้ นั้นจากผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่ค่าสินไหมทดแทนเช่นนี้หาอาจจะคิดเกินไปกว่าจำนวนอันผู้รับประกันภัยจะพึงต้องใช้ตามสัญญานั้นได้ไม่ ในคดีระหว่างบุคคลผู้ต้องเสียหายกับผู้รับประกันภัยนั้น ท่านให้ผู้ต้องเสียหายเรียกตัวผู้เอาประกันภัยเข้ามาในคดีด้วย

อนึ่ง ผู้รับประกันภัยนั้นแม้จะได้ส่งค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ก็ยังหาหลุดพ้นจากความรับผิดต่อบุคคลผู้ต้องเสียหายนั้นไม่ เว้นแต่ตนจะพิสูจน์ได้ว่าสินไหมทดแทนนั้นผู้เอาประกันภัยได้ใช้ให้แก่ผู้ต้องเสียหายแล้ว”

ก่อนที่จะกล่าวถึงความหมายของคำว่า “การประกันภัยความรับผิด” จะสังเกตเห็นคำว่า “การประกันภัยค่าจูน” จากบทบัญญัติของกฎหมายในมาตราดังกล่าวข้างต้น ความจริงแล้วการประกันภัยค่าจูนก็คือการประกันภัยความรับผิด ซึ่งปัจจุบันนี้กฎหมายในต่างประเทศอย่างประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ต่างใช้คำที่เป็นความหมายของการประกันภัยค่าจูน ซึ่งแปลว่า “การประกันภัยความรับผิด” ต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งมีต้นร่างภาษาอังกฤษเรียกประกันภัยประเภทนี้ว่าการประกันภัยค่าจูน (Guarantee Insurance) ต้นร่างคำภาษาอังกฤษดังกล่าว ยังไม่มีการแก้ไขให้เป็นเหมือนเช่นในต่างประเทศที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น คำว่า “ประกันภัย

ค่าจูน” ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ก็คือการประกันภัยความรับผิดชอบตนเอง’ จึงอาจมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การประกันภัยความรับผิดชอบ”

การประกันภัยค่าจูนหรือการประกันภัยความรับผิดชอบ หมายถึง สัญญาประกันวินาศภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย⁷ ซึ่งผู้เอาประกันภัยมีความรับผิดชอบตามกฎหมายหรือตามสัญญาที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น การประกันภัยความรับผิดชอบจึงเป็นสัญญาเพื่อจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง (Indemnity Contract) ให้แก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย ซึ่งเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายที่ผู้เอาประกันภัยมีต่อบุคคลภายนอกนั้น

ความรับผิดชอบนั้นอาจจะเกิดจากมูลหนี้ใดๆ ก็ได้ตามกฎหมาย เช่น สัญญา ละเมิด ลากมิดวรได้ หรือโดยบทบัญญัติของกฎหมาย บุคคลผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่ค่าสินไหมทดแทนเช่นว่านั้น ไม่อาจคิดเกินไปกว่าจำนวนเงินอันผู้รับประกันภัยพึงต้องชดใช้ตามสัญญา ผู้รับประกันภัยแม้จะได้ส่งเงินค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว ยังไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหายนั้น เว้นแต่ตนจะพิสูจน์ได้ว่า ค่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้เอาประกันภัยได้ใช้ให้แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายแล้ว นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887 วรรคสอง ยังได้บัญญัติให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้โดยตรงจากผู้รับประกันภัยซึ่งถือเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

ส่วนการรับช่วงสิทธิ กฎหมายมิได้บัญญัติให้ผู้รับประกันภัย เมื่อใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายไปแล้ว สามารถเข้ารับช่วงสิทธิจากผู้เสียหายมาไล่เบี้ยกับผู้เอาประกันภัยได้ ทั้งนี้เพราะการประกันภัยค่าจูน หรือการประกันภัยความรับผิดชอบเป็นการที่ผู้เอาประกันภัยได้ชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัยเป็นการตอบแทนการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยแล้ว เว้นแต่มีกรณีที่ผู้รับประกันภัยสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยกับบุคคลผู้ก่อให้เกิดความเสียหายที่แท้จริง แต่กฎหมายบัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยต้องร่วมรับผิดชอบกับบุคคลผู้ก่อให้เกิดความเสียหายที่แท้จริง ทั้งที่ผู้เอาประกันภัยได้มีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายและให้สิทธิผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิไล่เบี้ยกับบุคคลผู้ก่อให้เกิดความเสียหายที่แท้จริงได้ในภายหลัง เช่น

⁷ นิบุทธ์ เนติฤทธิ อ่างแล้ว, หน้า 15.

⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887 วรรค 1 อันว่าประกันภัยค่าจูนนั้น คือสัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง และซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ

ลูกจ้างของผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบผู้เอาประกันภัย ซึ่งเป็นนายจ้างเนื่องจากทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก เมื่อผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกไปแล้ว ก็สามารถรับช่วงสิทธิมาไล่เบี้ยจากลูกจ้างของผู้เอาประกันภัยได้

การประกันภัยค่าจ้างหรือการประกันภัยความรับผิดชอบเป็นการประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมวด 2 ส่วนที่ 1 ตั้งแต่มาตรา 869 ถึง มาตรา 882 ซึ่งเป็นบททั่วไป ส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยค่าจ้างโดยเฉพาะนั้น มีเพียงที่ บัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนที่ 3 มาตรา 887 ถึงมาตรา 888 เท่านั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การประกันภัยค่าจ้างนี้จัดเป็นการประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง แต่มีข้อแตกต่าง กับวินาศภัยธรรมดาตรงที่วินาศภัยธรรมดามุ่งถึงความเสียหายอันเกิดแก่วัตถุที่เอาประกันภัย แต่ประกันภัยค่าจ้างมุ่งถึงความเสียหายที่เกิดกับบุคคลภายนอกอันสืบเนื่องมาจากความผิด ของผู้เอาประกันภัย

ดังนั้นจึงอาจพอสรุปได้ว่า การประกันวินาศภัยก็คือ สัญญาซึ่งผู้รับประกันวินาศภัยตกลง จะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันวินาศภัย เมื่อเกิดภัยตามที่รับประกันภัยไว้และ ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ความเสียหายอาจประมาณราคาเป็นเงินได้ โดยผู้เอาประกัน ตกลงจะ ส่งเงินจำนวนหนึ่งที่เรียกว่า “เบี้ยประกัน” (Premium) แก่ผู้รับประกันวินาศภัย ส่วนการประกันภัย ความรับผิดชอบหรือประกันภัยค่าจ้าง มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองความเสียหายของ ผู้เอา ประกันภัยอันเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน สิทธิหรือประโยชน์อื่นใดซึ่งอาจตีราคาเป็น ตัวเงิน ได้ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองความรับผิดตามกฎหมายในความเสียหายอันเกิดแก่ ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน สิทธิหรือประโยชน์ของบุคคลภายนอก ซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำ ของผู้เอาประกันภัย ซึ่งเป็นความรับผิดทางแพ่งที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องชดใช้ค่า สินไหม ทดแทนแก่บุคคลภายนอกตามกฎหมาย

การประกันภัยค่าจ้างหรือการประกันภัยความรับผิด คือ สัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับ ประกันภัยตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความวินาศภัยที่เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกและวินาศ ภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ⁹ หรือการที่ผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหม ทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยหรือที่ผู้เอาประกันภัย จะต้องรับผิด¹⁰

⁹ ศาสตราจารย์พิเศษ จำรัส เขมะจารุ. (2530). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย*. กรุงเทพมหานคร. หน้า 185.

¹⁰ รองศาสตราจารย์สรพล สุขทรศนีย์ (2533). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัย ศึกษาแบบเรียงมาตรา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 103.

สาระสำคัญของสัญญาประกันภัยค้ำจุนหรือประกันภัยความรับผิด จึงอยู่ที่ความรับผิดของผู้เอาประกันภัยที่มีต่อบุคคลภายนอกผู้ต้องเสียหายตามกฎหมาย ความรับผิดของผู้เอาประกันภัยตามกฎหมายนี้ถือเป็นวินาศภัยอย่างหนึ่งของผู้เอาประกันภัย และเป็นวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยค้ำจุน ซึ่งสามารถแยกความรับผิดได้ดังนี้ คือ

1) ความรับผิดของผู้เอาประกันภัยที่มีต่อผู้รับประกันภัยในฐานะคู่สัญญาประกันภัยแล้ว ยังเกิดความรับผิดกรณีผู้เอาประกันภัยรับเงินค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยแล้วไม่ชำระให้แก่บุคคลภายนอกผู้ต้องเสียหาย ผู้เอาประกันภัยจึงต้องคืนเงินนั้นคืนผู้รับประกันภัยในฐานะลาภมิควรได้¹¹ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 406

2) ผู้เอาประกันภัยต้องมีความรับผิดต่อบุคคลภายนอกตามกฎหมาย ความรับผิดนี้มิใช่ความรับผิดตามสัญญาประกันภัยค้ำจุน โดยตรง แต่เป็นความรับผิดตามกฎหมายที่ผู้เอาประกันภัยมีต่อบุคคลภายนอก อันเป็นสาระสำคัญของสัญญาประกันภัยค้ำจุนที่ผู้รับประกันภัยยอมรับความเสี่ยงจากภัยนั้น

3) ความรับผิดของผู้รับประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัยในการจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกผู้ต้องเสียหาย ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิรับค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัย ในฐานะคู่สัญญาประกันภัยได้ แต่จะรับไว้เพื่อตนหรือต้องส่งมอบแก่บุคคลภายนอกผู้ต้องเสียหาย ก็ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นกรณีไป ว่าผู้เอาประกันภัยได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกไปแล้วหรือไม่

4) ความรับผิดของผู้รับประกันภัยต่อบุคคลภายนอกเป็นวัตถุประสงค์แห่งสัญญาประกันภัยค้ำจุน ดังนั้นบุคคลภายนอกผู้ต้องเสียหายจากการกระทำของผู้เอาประกันภัย จึงมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยโดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัยก่อน และไม่ต้องแสดงเจตนาต่อผู้รับประกันภัยว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญาประกันภัยค้ำจุนนั้น

การประกันภัยค้ำจุนหรือการประกันภัยความรับผิดตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 887 และมาตรา 888 คนทั่วไปมักจะนึกถึงการประกันภัยความรับผิดของผู้ขับขี่รถยนต์พาหนะที่มีต่อบุคคลภายนอก แต่ความจริงแล้วยังมีการประกันภัยความรับผิดใน

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 406 บุคคลใดได้มาซึ่งทรัพย์สินใดเพราะการที่บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้ก็ดี หรือได้มาด้วยประการอื่นก็ดี โดยปราศจากมูลอันอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งนั้นเสียเปรียบไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นจำต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขา อนึ่งการรับสภาพหนี้สินว่ามีอยู่หรือหาไม่นั้น ท่านก็ให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อชำระหนี้ด้วย บทบัญญัติอันนี้ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงกรณีที่ได้รับทรัพย์สินมาเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมิได้มีได้เป็นขึ้น หรือเป็นเหตุที่ได้สิ้นสุดไปเสียก่อนแล้วนั้นด้วย

รูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อีก อาทิ การประกันภัยความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ (Products Liability Insurance) การประกันภัยความรับผิดต่อสาธารณะ (Public Liability Insurance) การประกันภัยความรับผิดในวิชาชีพ (Professional Liability Insurance) การประกันภัยความรับผิดของนายจ้าง (Employer Liability Insurance)¹² โดยขอบเขตของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้มุ่งเน้นเกี่ยวกับการประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายในผลิตภัณฑ์เท่านั้น

โดยที่การประกันภัยความรับผิดหรือการประกันภัยค่าจูนถือเป็นการประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง บทบัญญัติทั่วไปในเรื่องการประกันวินาศภัยจึงต้องนำมาใช้บังคับกับการประกันภัยค่าจูนด้วย เช่น ในเรื่องสิทธิของผู้รับประกันภัยในการที่จะได้รับเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัย แม้จะไม่มีวินาศภัยตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยเกิดขึ้นก็ตาม ผู้รับประกันภัยก็ไม่ต้องคืนเบี้ยประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัย สิทธิในการบอกเลิกสัญญาประกันภัยของผู้รับประกันภัยซึ่งอาจจะเกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรืออาจเกิดขึ้นจากเงื่อนไขข้อตกลงในสัญญาประกันวินาศภัย สิทธิของผู้เอาประกันภัยในการที่จะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดวินาศภัยตามที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย หรือหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่จะต้องชำระเบี้ยประกันภัย สิทธิและหน้าที่พื้นฐานของผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยเหล่านี้ จะต้องนำมาใช้บังคับกับการประกันภัยค่าจูนด้วย แต่ถ้ามีบทบัญญัติในเรื่องที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในส่วนของ การประกันภัยค่าจูนแล้ว ก็ไม่ต้องนำบทบัญญัติทั่วไปของการประกันวินาศภัยมาใช้บังคับ ส่วนที่กล่าวมานี้เป็นส่วนที่มีความเหมือนกันระหว่างการประกันภัยค่าจูนกับการประกันวินาศภัย ส่วนความแตกต่างกันระหว่างการประกันภัยค่าจูนกับการประกันวินาศภัย มีดังนี้

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้ให้ความหมายของสัญญาประกันวินาศภัยไว้โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 861 ประกอบมาตรา 869 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัยมาตรา 4 แล้ว อาจให้ความหมายของการประกันวินาศภัยว่า เป็นสัญญาซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงจะชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันวินาศภัยในกรณีที่มีความเสียหายอย่างไรๆเกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงความสูญเสียในสิทธิผลประโยชน์หรือรายได้ที่อาจประมาณความเสียหาย หรือความสูญเสียเหล่านั้นเป็นเงินได้โดยผู้เอาประกันวินาศภัยตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัยเป็นการตอบแทน

¹² สุธาดี สิงห์เสนี. (2549). *ประกันภัยค่าจูน* วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. หน้า 23.

การประกันวินาศภัยอาจกระทำกันได้อย่างกว้างขวาง ถ้าบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์อยู่กับทรัพย์สินหรือสิทธิหรือผลประโยชน์หรือรายได้ใดๆ ซึ่งถ้ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น จะทำให้ผู้นั้นต้องได้รับความเสียหายและความเสียหายที่จะได้รับนั้น อาจจะสามารถราคาเป็นตัวเงินได้ บุคคลนั้นก็ย่อมจะเอาประกันวินาศภัยได้ ส่วนความเสียหายที่ไม่สามารถประมาณเป็นตัวเงินได้ เช่น ความรัก ความคิดถึง ความเสียใจ ความตกใจ ความเจ็บปวด แม้จะสามารถชดใช้เป็นตัวเงินได้ ในบางกรณี แต่ก็ไม่ใช่ความเสียหายที่จะประมาณเป็นตัวเงินได้ อันจะถือว่าเป็นวินาศภัยตามความหมายของสัญญาประกันภัย

ส่วนการประกันภัยคำจูนตามมาตรา 887 มีความหมายว่า เป็นสัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหายในนามของผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายให้แก่บุคคลภายนอก และบุคคลภายนอกซึ่งต้องเสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้โดยตรงจากผู้รับประกันภัย ถึงแม้ตนจะไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้รับประกันภัย ก็ตาม

2. ภัยที่รับเสี่ยงหรือเงื่อนไขแห่งหนึ่งของฝ่ายผู้รับประกันภัย ในกรณีที่เป็นการประกันวินาศภัย ภัยที่รับเสี่ยงหรือเงื่อนไขแห่งหนึ่งของฝ่ายผู้รับประกันภัยจะเป็นตัวทรัพย์สิน ส่วนกรณีที่เป็นการประกันภัยคำจูน ภัยที่รับเสี่ยงหรือเงื่อนไขของทางฝ่ายผู้รับประกันภัยจะเป็นความรับผิดชอบที่ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น ซึ่งอาจเกิดจากหนี้ใดๆตามกฎหมาย เช่น สัญญา ลากมิควรได้ ละเมิด หรือความรับผิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ความรับผิดที่เกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัยจะต้องเป็นความรับผิดตามกฎหมายเท่านั้น ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับหนี้ทางศีลธรรม หรือหนี้ที่จะต้องมีการชดใช้ให้แก่กัน โดยเสน่หาหรือความเมตตากรุณาต่อกันเช่นนี้ ไม่เรียกว่าเป็นภัยที่ผู้รับประกันภัยคำจูนต้องชดใช้ให้แทน

3. โดยที่การประกันภัยคำจูน ผู้เอาประกันภัยมิได้มีวัตถุประสงค์ในการเอาประกันเพื่อคุ้มครองความเสียหายของผู้เอาประกันภัยอันเกิดแก่ตัวทรัพย์สิน แต่เป็นความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยที่มีต่อผู้เสียหาย ดังนั้น ผู้เอาประกันภัยคำจูนจึงไม่อาจยกประโยชน์ในเงินค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยคำจูนให้แก่ผู้รับประกันภัยเหมือนอย่างสัญญาประกันวินาศภัยธรรมดาได้ เพราะผู้รับประกันภัยคำจูนจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายเท่านั้น และแม้ผู้รับประกันภัยจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้วก็ตาม ผู้รับประกันภัยก็ยังไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบมีต่อบุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว

4. บุคคลผู้ได้รับความเสียหายสามารถเข้าถือเอาสิทธิเรียกร้องตามสัญญาประกันภัยคำจูนกับผู้รับประกันภัยคำจูนได้โดยตรง ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์ มาตรา 887 วรรคสอง โดยไม่ต้องแสดงเจตนาถือเอาประโยชน์ตามมาตรา 374 วรรคสอง และมาตรา 375 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹³

5. การรับช่วงสิทธิตามสัญญาประกันภัยค่าเงิน เมื่อผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายแล้ว จะไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบียดเอาจากผู้เอาประกันภัยได้ เนื่องจากผู้เอาประกันภัยได้ใช้เบียดประกันภัยเป็นการตอบแทนแล้ว เว้นแต่กรณีที่บุคคลอื่นเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแต่กฎหมายบัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยต้องร่วมรับผิดชอบ และให้สิทธิผู้เอาประกันภัยไปไล่เบียดในภายหลัง เช่น ผู้เอาประกันภัยเป็นนายจ้าง ลูกจ้างของผู้เอาประกันภัยไปทำให้เกิดวินาศภัยแก่บุคคลภายนอก ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 425 บัญญัติให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง และ มาตรา 426 บัญญัติให้นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอก เพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้รับชดใช้คืนจากลูกจ้าง ดังนั้นเมื่อผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายแทนผู้เอาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมได้รับช่วงสิทธิมาใช้สิทธิไล่เบียดเอาจากลูกจ้างของผู้เอาประกันภัยได้ ซึ่งจะแตกต่างกับการรับช่วงสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 880 ในกรณีวินาศภัยที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลภายนอก เมื่อผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว ก็สามารถเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยไปไล่เบียดเอาบุคคลภายนอกที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้

2.4 ประเภทของการประกันภัยความรับผิด

การประกันภัยเกี่ยวกับการรับผิดตามกฎหมาย เป็นการประกันภัยที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย ที่เกิดจากการประมาทเลินเล่อของผู้เอาประกันภัย บุคคลในครอบครัว หรือลูกจ้างของผู้เอาประกันภัยที่ทำให้บุคคลอื่นเสียชีวิต ได้รับความเจ็บ เจ็บป่วย หรือทรัพย์สินเสียหาย เช่น เจ้าของอาคารห้างสรรพสินค้าต้องรับผิดชอบกรณีที่อาคารเกิดไฟไหม้จนเป็นเหตุให้ลูกค้าเสียชีวิต นายจ้างต้องรับผิดชอบร่วมกับลูกจ้าง ถ้าขณะที่ลูกจ้างทำงานให้กับนายจ้างแล้วทำให้เกิดความเสียหาย

¹³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 374 ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำสัญญาตกลงว่าจะชำระหนี้ แก่บุคคลภายนอก ไซ้ ท่านว่าบุคคลภายนอกมีสิทธิจะเรียกชำระหนี้ จากลูกหนี้โดยตรงได้

ในกรณีดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น สิทธิของบุคคลภายนอกย่อม เกิดมีขึ้นตั้งแต่วันที่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 375 เมื่อสิทธิของบุคคลภายนอกได้เกิดมีขึ้นตามบทบัญญัติ แห่ง มาตรา ก่อนแล้ว คู่สัญญาหาอาจจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธินั้น ในภายหลังได้ไม่

ต่อบุคคลอื่น บิดา มารดาต้องรับผิดชอบจากการกระทำของบุตรที่เป็นผู้เยาว์ เจ้าของสัตว์ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ของตนไปกัดผู้อื่น เป็นต้น ดังนั้น จึงสามารถแบ่งประเภทการประกันภัยเกี่ยวกับการรับผิดชอบตามกฎหมายได้ ดังนี้

1. การประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก (Public Liability Insurance)

ให้ความคุ้มครองผู้เอาประกันภัย ซึ่งอาจจะเป็นเจ้าของอาคาร เจ้าของร้านค้า หรือผู้ที่เข้าไปรับจ้างปฏิบัติการบางอย่างภายในอาคาร ฯลฯ สำหรับ

(1) ความรับผิดชอบตามกฎหมายซึ่งเกิดขึ้นภายในสถานที่ประกอบการหรือเกิดขึ้นจากการใช้สถานที่ประกอบการ (Legal Liability Inside the Premise) ซึ่งทำให้ลูกค้าหรือบุคคลภายนอกที่เข้ามาใช้บริการในสถานที่แห่งนั้นได้รับบาดเจ็บ พิการ เสียชีวิต หรือทรัพย์สินเสียหาย เช่น ความบกพร่องของลิฟต์ ทำให้ผู้ที่เข้าไปใช้ลิฟต์นั้นได้รับบาดเจ็บสาหัสจากการที่สายสลิงของลิฟต์ขาด การที่เจ้าของอาคารขาดการตรวจและบำรุงรักษาระบบท่อน้ำภายในอาคารให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย เป็นเหตุให้ท่อน้ำภายในอาคารแตกโดยอุบัติเหตุและทำให้สินค้าของผู้เช่าร้านภายในอาคารเปียกเสียหาย เป็นต้น

(2) ความรับผิดชอบตามกฎหมายอันเกิดจากผู้เอาประกันภัยหรือลูกจ้างของผู้เอาประกันภัยซึ่งทำงานประจำ ณ สถานที่ประกอบการในขณะที่ออกไปปฏิบัติงานภายนอกสถานที่ประกอบการ (Legal Liability Outside the Premise) เช่น การที่พนักงานขายของบริษัทที่รับจ้างทำความสะอาดภายในอาคารแห่งหนึ่งทำน้ำหกบนพื้น จึงเป็นเหตุให้ผู้ที่เดินผ่านไปมาไม่ทันสังเกตและลื่นหกล้มขาหัก เป็นต้น

การประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกนี้จะรองรับข้อกำหนดในกฎกระทรวงมหาดไทย ซึ่งกำหนดชนิดหรือประเภทของอาคารที่เจ้าของอาคาร ผู้ครอบครองอาคารหรือผู้ดำเนินการต้องทำการประกันภัยความรับผิดชอบต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ซึ่งจะให้การคุ้มครองบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ทำงานในอาคารและประสบอุบัติเหตุระหว่างเข้าไปใช้บริการ เช่น อาคารถล่ม ไฟไหม้ สิ่งของหล่นใส่ เป็นต้น ซึ่งประกอบด้วยอาคารสูงตั้งแต่ 50 ตารางเมตรขึ้นไป หรือชุมนุมคนตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป เช่น คอนโดมิเนียม หอประชุม ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น โรงแรมสพ โรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ ป้ายหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นสำหรับติดหรือตั้งป้ายที่สูงจากพื้นดินตั้งแต่ 15 เมตร ขึ้นไป หรือมีพื้นที่ตั้งแต่ 50 ตารางเมตรขึ้นไป หรือป้ายที่ติดหรือตั้งบน

หลังคา หรือคานฟ้าของอาคารหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 25 ตารางเมตร ขึ้นไป¹⁴

2. การประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์¹⁵ (Product Liability Insurance)

การประกันภัยความรับผิดประเภทหนึ่งที่มีมุ่งให้ความคุ้มครองความรับผิดของผู้เอาประกันภัย ซึ่งอาจจะเป็นผู้ผลิต ผู้บรรจุหีบห่อ และผู้จำหน่ายสินค้าที่มีต่อผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ กรณีที่ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ซึ่งซื้อสินค้านั้นไปรับประทานหรือไปใช้แล้วได้รับบาดเจ็บ พิการ เสียชีวิต หรือทรัพย์สินเสียหาย ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องในผลิตภัณฑ์นั้น ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ซื้อแชมพูสระผมไปใช้แล้วปรากฏว่า มีอาการผมร่วงอย่างรุนแรง เนื่องจากการที่ผู้ผลิตแชมพูสระผม นั้น ผสมผิดสูตร เป็นต้น

การประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Insurance) มีความแตกต่างกันกับการประกันภัยความรับผิดต่อสาธารณะ (Public Liability Insurance) โดยการประกันภัยความรับผิดต่อสาธารณะนั้นเป็นการประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองความรับผิดที่เกิดขึ้นภายในสถานประกอบการ หรือเนื่องจากการดำเนินงานของผู้เอาประกันภัย แต่การประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์นั้นให้ความคุ้มครองความรับผิดเนื่องจากตัวผลิตภัณฑ์หลังจากที่ผลิตภัณฑ์นั้นได้ละจากสถานที่ประกอบการไปแล้ว และอยู่ภายใต้การควบคุมหรือการใช้ของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ตัวผู้ประกอบการเอง

การประกันภัยที่เกี่ยวกับสินค้าและผลิตภัณฑ์นั้นมีอีกรูปแบบหนึ่งคือ การรับประกันสินค้า (Product Guarantee) ซึ่งมีความแตกต่างกับการประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ การรับประกันสินค้านั้นเป็นการให้ความคุ้มครองความรับผิดอันเกิดจากตัวผลิตภัณฑ์ซึ่งไม่สามารถใช้งานได้ตามหน้าที่ที่ระบุไว้ แต่การประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ให้ความคุ้มครองความรับผิด

¹⁴ กฎกระทรวง ว่าด้วย การกำหนดให้เจ้าของอาคารหรือผู้ครอบครองอาคารหรือผู้ดำเนินการของอาคารสาธารณะ หรือสถานประกอบการซึ่งเป็นที่ชุมนุมคนต้องทำประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของบุคคลภายนอก พ.ศ. 2548 กฎกระทรวงดังกล่าว กำหนดให้ อาคารของเอกชน ได้แก่ อาคารสูงหรืออาคารขนาดใหญ่พิเศษ อาคารชุมนุมคน โรงแรมสหโรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม สถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ และป้ายหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นสำหรับคิดหรือตั้งป้ายที่สูงจากพื้นดินตั้งแต่ 15 เมตรขึ้นไป หรือมีพื้นที่ตั้งแต่ 50 ตารางเมตรขึ้นไป หรือป้ายที่ติดหรือตั้งบนหลังคาหรือคานฟ้าของอาคารหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 25 ตารางเมตรขึ้นไปต้องจัดให้มีการประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายคุ้มครองชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน ของบุคคลภายนอก โดยเจ้าของอาคารหรือผู้ครอบครองอาคารหรือผู้ดำเนินการดังกล่าวข้างต้น โดยกำหนดให้เจ้าของอาคารแสดงสำเนาตารางกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ อาคารนั้น เพื่อให้ลูกค้า ผู้มาใช้บริการรับทราบและสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ ที่จะเข้ามาตรวจสอบการทำประกันภัยดังกล่าว

¹⁵ ศิริวรรณ วัลลิโกดม. (2544). *การประกันภัยและการจัดการธุรกิจการประกันภัย*. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น). หน้า 101.

ที่ผู้เอาประกันภัยมีต่อผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ หากผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายหรือเกิดความสูญเสียหรือเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์นั้น¹⁶

3. การประกันภัยความรับผิดจากการประกอบวิชาชีพ (Professional Liability Insurance)

ให้ความคุ้มครองผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น แพทย์ จักษุแพทย์ ศัลยแพทย์ เภสัชกร วิศวกร สถาปนิก ผู้สอบบัญชี และทนายความ ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรวิชาชีพมาแล้ว ในกรณีที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ซึ่งเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับการประกอบวิชาชีพของคน ตัวอย่างเช่น

(1) ความรับผิดจากการประกอบวิชาชีพของศัลยแพทย์ ในกรณีที่ลืมมีดผ่าตัดหรือผ้าก๊อสไว้ในท้องของคนไข้ และทำให้คนไข้รายนั้นเกิดอาการปวดท้องอย่างรุนแรงในอีก 2 ปี ต่อมา หรือกรณีที่ศัลยแพทย์ทำการผ่าตัดขาของคนไข้ผิดข้าง ซึ่งแพทย์วินิจฉัยว่าเป็นมะเร็งที่ขาข้างซ้าย แต่ศัลยแพทย์ผ่าตัดผิดข้างเป็นขาข้างขวา เป็นต้น

(2) ความรับผิดของสถาปนิกในกรณีที่ออกแบบผิดพลาดและทำให้อาคารที่สร้างตามแบบนั้นพังเสียหาย ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ หรือเสียชีวิต

(3) ความรับผิดของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในความประมาทเลินเล่อของผู้สอบบัญชีและทำให้ผู้ว่าจ้างตลอดจนผู้ถือหุ้น ได้รับความเสียหาย

4. การประกันภัยเงินทดแทนคนงาน (Workers Compensation Insurance)

เป็นการประกันภัยที่นายจ้างทำประกันเพื่อคุ้มครองลูกจ้างที่อาจจะได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือเสียชีวิต จากอุบัติเหตุขณะทำงานให้กับนายจ้าง โดยจะได้รับเงินทดแทนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายแรงงาน เช่น ค่ารักษาพยาบาล เงินชดเชยการสูญเสียอวัยวะ เสียชีวิต รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจัดการงานศพ เป็นต้น

5. การประกันภัยความรับผิดของนายจ้าง (Employer Liability Insurance)

เป็นการประกันภัยที่คุ้มครองความรับผิดตามกฎหมายของนายจ้างที่มีต่อลูกจ้างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งอยู่นอกเหนือจากกฎหมายทดแทนแรงงานที่ลูกจ้างได้รับ

¹⁶ วีระศักดิ์ พิรักษา.(2548). การประกันภัยความรับผิดกรณีความรับผิดจากผลิตภัณฑ์ *Product Liability Insurance*, MANAGEMENT BEST PRACTICES. Vol. 5 No. 24 Mar.2005. หน้า 49-50.

ตามปกติอยู่แล้ว¹⁷ หากลูกจ้างได้รับอุบัติเหตุที่เกิดจากการประมาทเลินเล่อของนายจ้าง การละเลยดูแลเอาใจใส่บำรุงรักษาความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้างตามสมควร ซึ่งลูกจ้างที่ประสบอุบัติเหตุอาจจะไม่พอใจในจำนวนเงินที่ได้รับการชดเชยตามการประกันภัยเงินทดแทนแรงงาน และต้องการที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายเพิ่มเติมจากนายจ้างของตน

6. การประกันภัยความรับผิดของกรรมการและเจ้าหน้าที่ (Directors and Officers Liability Insurance)

เป็นการประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองกรรมการ (Directors) และเจ้าหน้าที่ระดับสูงหรือเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร (Executive Officers) ของบริษัท สำหรับความสูญเสียหรือค่าเสียหายทางการเงินอันเนื่องมาจาก “การละเมิดหรือการกระทำผิด (Wrongful Acts)” ที่กรรมการหรือเจ้าหน้าที่ของบริษัทต้องรับผิดตามกฎหมาย นอกจากนี้ การประกันภัยดังกล่าว ยังให้ความคุ้มครองตัวบริษัทในกรณีที่บริษัทได้รับอนุญาตหรือผูกพันที่จะต้องชดเชยให้กับกรรมการและ/หรือเจ้าหน้าที่สำหรับการกระทำผิดที่กรรมการหรือเจ้าหน้าที่นั้นต้องรับผิดตามกฎหมาย ซึ่งหากมองในมุมมองของการประกันภัยความรับผิดทางวิชาชีพ อาจกล่าวได้ว่าความรับผิดของกรรมการและเจ้าหน้าที่ก็คือ ความรับผิดทางอาชีพการบริหารจัดการ (Managerial Professional Liability) นั่นเอง

2.5 ระบบของการประกันภัยความรับผิด

การประกันภัยความรับผิดมีอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบสมัครใจ (Voluntary) และระบบบังคับ (Compulsory) การที่จะนำระบบใดมาใช้เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายมากขึ้นนั้น ต้องพิจารณาว่าระบบประกันภัยแบบใดจะเหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในประเทศ อีกทั้งยังให้ประโยชน์ต่อบุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันต้องไม่เป็นภาระแก่ผู้ผลิต ผู้ประกอบธุรกิจ ผู้บริโภค ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป

1. การประกันภัยในระบบสมัครใจ (Voluntary)

การประกันภัยระบบสมัครใจ คือ สัญญาที่ผู้เอาประกันภัยมีความสมัครใจในการเข้าทำสัญญา โดยที่ผู้เอาประกันภัยตกลงโอนความเสี่ยงภัยในความรับผิดตามกฎหมายของตน ไปให้ผู้รับ

¹⁷ ภักธรัฐ ติชบุตร. (2550) การประกันภัยความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อันตราย : ศึกษากรณีผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประจำวันในครัวเรือน. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 60.

ประกันภัยโดยผู้เอาประกันภัย และผู้รับประกันภัยตกลงรับ โอนความเสี่ยงภัยในความรับผิดชอบตาม กฎหมายนั้นไว้ หากเกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอกเนื่องจากความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัย แล้ว ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายใน นามของผู้เอาประกันภัย ซึ่งการประกันภัยที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เอาประกันภัยจริงๆมีน้อย มาก ดังนั้นการประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ในระบบสมัครใจคงจะเป็นไปได้ยาก เนื่องจาก การประกันภัย คือ แผนการเฉลี่ยร่วมกัน (Co-operative Risk Sharing Plan) ซึ่งเป็นหลักสำคัญ ประการหนึ่งของการประกันภัย เพราะหากมีภัยเกิดขึ้น ความสูญเสียมีเท่าไรจะเฉลี่ยกันไปใน ระหว่างผู้เสี่ยงภัยนั้น ในกรณีผู้ผลิต ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอยู่เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น ความสูญเสียที่ เฉลี่ยกันไปในนี้จะแสดงในรูปของเบี้ยประกันภัย (Premium) หากการประกันภัยความรับผิดใน ผลิตภัณฑ์มีจำนวนผู้เอาประกันภัยน้อยกรณีไม่เป็นไปตามกฎแห่งสิ่งจำนวนมาก (The Law of Large Numbers) ตามหลักการกระจายการเสี่ยงภัยในระบบประกันภัยเบี้ยประกันภัยจะมีอัตราสูง มากเนื่องจากกลุ่มผู้เสี่ยงภัยมีน้อย การประกันภัยประเภทนี้จะดำเนินไปได้ยาก เพราะจะมีผู้ทำ ประกันภัยน้อย¹⁸

เนื่องจากความเสียหายที่เกิดจากผู้ผลิต ผู้ประกอบธุรกิจแต่ละครั้งมีค่าเสียหายจำนวนมาก และอาจมีผู้เสียหายจำนวนหลายราย ค่าเบี้ยประกันย่อมสูงตามไปด้วยจึงน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ ผู้ผลิต ผู้ประกอบธุรกิจไม่สมัครใจที่จะทำประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ อีกส่วนหนึ่งนั้น อาจเกิดจากการที่คนไทยยังไม่เข้าใจหรือตระหนักถึงความจำเป็น ประโยชน์ และความสำคัญของ การประกันภัย ดังนั้นการจะนำระบบการประกันภัยความรับผิดแบบสมัครใจมาใช้กับการ ประกันภัยมาใช้กับการประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ไม่น่าจะได้ผลตามเจตนารมณ์

2. การประกันภัยในระบบบังคับ (Compulsory)

หากการประกันภัยในแบบสมัครใจไม่อาจจะนำมาใช้กับผู้ผลิต ผู้ประกอบธุรกิจให้ได้ผล ตามเจตนารมณ์แล้ว จะสามารถนำการประกันภัยในระบบบังคับมาใช้กับผู้ผลิต ผู้ประกอบธุรกิจ ได้หรือไม่เพียงใด ประกันภัยระบบบังคับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นกรณีเหตุที่การกระทำของบุคคล บางประเภทอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลอื่น ในบางครั้ง นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงแล้ว ยังก่อให้เกิด ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมทางอ้อมอีกด้วย เช่น ความรับผิดของที่เกิดจากอุบัติเหตุ ทางรถยนต์ นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของกลุ่มแล้ว ยัง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อครอบครัวของบุคคลผู้ประสบภัยด้วย เพื่อหลักประกันความมั่นคงแก่

¹⁸ มุกดา ไควทกุล.(2537).*การประกันภัย* กรุงเทพมหานคร: สยามเคชั่นเนอร์ซีฟพลาซซ์. หน้า 40.

ประชาชน รัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามาควบคุมสวัสดิการของสังคมโดยมีการตรากฎหมายออกมาใช้บังคับโดยจัดให้มีมาตรการเยียวยาความเสียหายที่รวดเร็วและทันท่วงที โดยไม่ต้องคำนึงถึงหลักในการพิสูจน์ความเสียหายตามขั้นตอนของกฎหมายที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินคดี ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ไม่ทันต่อการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

2.6 ประโยชน์ของการประกันภัยความรับผิด

หากพิจารณาเบื้องต้นจะเห็นว่า การประกันภัยย่อมเป็นประโยชน์แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องในสัญญาประกันภัย ซึ่งได้แก่ ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัย และผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยเท่านั้น แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วการประกันภัยได้ยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่สังคม ธุรกิจ และเศรษฐกิจของชาติโดยส่วนรวมด้วย¹⁹ ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

(1) มีการแบ่งเบาภาระความเสียหายจากภัยที่อาจเกิดขึ้นแก่มนุษย์ หรือกิจการของมนุษย์ โดยการเฉลี่ยภาระไปคนละเล็กละน้อยในระหว่างบุคคลจำนวนมาก แทนที่จะปล่อยให้ความเสียหายตกอยู่กับผู้เคราะห์ร้ายที่ประสบภัย โดยการประกันภัยจะช่วยให้ผู้เคราะห์ร้ายหรือผู้เอาประกันภัยได้มีทรัพย์สินจำนวนหนึ่งไปประกอบอาชีพได้อีก

(2) ช่วยให้การประกอบธุรกิจมีความมั่นคงและส่งเสริมการลงทุน ทั้งนี้เพราะเมื่อต้องประสบภัย นักธุรกิจมีโอกาสได้รับค่าสูญเสียคืนมาเป็นผลให้สามารถประกอบธุรกิจต่อไปได้อีก ซึ่งถ้าไม่มีการประกันภัยแล้วหากภัยเกิดขึ้นก็ต้องตกอยู่ในสภาพที่ขาดความมั่นคง โอกาสที่จะก่อตั้งกิจการธุรกิจขึ้นใหม่ก็จะเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก การประกันภัยจึงช่วยให้เกิดความมั่นคงในการประกอบธุรกิจโดยตรง

นอกจากนี้ในการลงทุนเพื่อเริ่มกิจการหรือขยายกิจการธุรกิจก็ดี หากมีการเสี่ยงภัยมากเกินไปจนสมควร และไม่มีทางป้องกันหรือได้รับการชดเชยการสูญเสียนั้นแล้ว นักธุรกิจก็อาจระงับการลงทุนนั้น แต่เมื่อได้ประกันภัยแล้วความกังวลในการลงทุนของนักธุรกิจก็ผ่อนคลายลงเป็นผลให้นักธุรกิจกล้าลงทุนเพิ่มขึ้น โดยนัยนี้การประกันภัยจึงช่วยส่งเสริมการลงทุนด้วย

(3) ลดค่าใช้จ่ายหรือราคาแห่งการป้องกันการเสี่ยงภัย โดยรวมกิจการนั้นเข้าเป็นกิจการประกันภัย เพราะถ้าต่างคนต่างทำเพื่อป้องกันการเสี่ยงภัยไปตามลำพังแล้วย่อมจะรับภาระค่าชดเชยในการป้องกันการเสี่ยงภัยแต่เพียงผู้เดียว โดยเฉพาะในกิจการธุรกิจหากปราศจากมาตรการประกันภัย นักธุรกิจซึ่งจำเป็นต้องป้องกันความเสียหายที่จะเกิดด้วยตนเอง จะใช้วิธีบวกเอามูลค่า

¹⁹ เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และคณะ.(2542) การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย (เอกสารโครงการแผนแม่บทกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2540-2549).กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจรายสาขาสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. หน้า 64.

ทรัพย์สินหรือสินค้าที่ตกอยู่ในการเสี่ยงภัยเข้าไปในราคาสินค้าและบริการด้วยย่อมจะทำให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นเกินสมควร

(4) ทำให้มีแหล่งกลางสำหรับรวบรวมทุน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หากการดำเนินงานของผู้รับประกันภัยเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักวิชาการ รัฐและผู้ที่จะอาศัยเงินทุนไปดำเนินงานก็อาจกู้ยืมทุนซึ่งบริษัทประกันภัยได้จากเงินที่ผู้เอาประกันภัยแต่ละรายจ่ายเป็นเบี้ยประกันภัยไปดำเนินงานได้ อันจะเป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ

(5) ช่วยสร้างเครดิตแก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งการให้เครดิตเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับการประกอบธุรกิจการค้า เช่น ถ้านักธุรกิจกู้เงินธนาคารจะต้องทำประกันชีวิตเท่ากับจำนวนเงินที่ต้องกู้ มิฉะนั้นหากผู้กู้เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตแล้วธนาคารก็ไม่อาจเรียกเงินกู้คืนได้ แต่เมื่อมีการประกันธนาคารจะมีความมั่นใจในการให้กู้เงิน เพราะมีหลักประกันว่าจะได้รับชดใช้คืน หรือกรณีที่มีการจำหน่ายประทวนสินค้าโดยใช้สินค้าที่เก็บรักษาไว้ในโกดังเป็นหลักประกันการกู้ยืม ถ้ามีการประกันโจรกรรมหรืออัคคีภัยไว้ ผู้รับจำหน่ายย่อมยินดีรับจำหน่ายประทวนสินค้านั้นซึ่งถ้าสินค้าถูกไฟไหม้หรือถูกโจรกรรม ผู้รับจำหน่ายก็ยังได้รับชดใช้แทนหลักประกันซึ่งต้องสูญหายหรือเสียหายไปนั้น

นอกจากประโยชน์ของการนำการประกันภัยมาใช้ดังกล่าวแล้วยังมีเหตุผลสนับสนุนอีกหลายประการที่ควรจะนำการประกันภัยมาใช้กับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหาย คือ

1. การประกันภัยนั้นเป็นการช่วยเพิ่มสวัสดิการสังคม (Social Welfare) เมื่อมองจากมุมของผู้ที่ได้รับความเสียหาย กล่าวคือ การประกันภัยจะช่วยให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายมีหลักประกันในการได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่รัฐหรือสังคม
2. การประกันภัยนั้นเป็นการช่วยเพิ่มสวัสดิการสังคม (Social Welfare) เมื่อมองจากมุมของผู้ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย กล่าวคือ การประกันภัยจะช่วยให้ผู้ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอาจโอนถ่ายความเสี่ยงของตนให้แก่บริษัทที่รับประกันภัย ซึ่งมีความสามารถในการรับความเสี่ยงสูงกว่าได้
3. การบังคับให้ทำประกันภัยจะเป็นการช่วยลดการคัดเลือกที่ขัดประโยชน์ (Adverse Selection) ซึ่งเกิดขึ้นในการประกันภัยภาคสมัครใจ เมื่อผู้ที่มีความเสี่ยงสูงเท่านั้นทำประกันภัยซึ่งทำให้บริษัทผู้รับประกันภัยขาดทุน การเพิ่มอัตราเบี้ยประกันภัยยังทำให้มีผู้ประกันภัยน้อยลงจนตลาดประกันภัยในลักษณะนี้ต้องล้มเลิกไป

2.7 การประกันภัยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ในประเทศไทย

2.7.1 ความคุ้มครองของการประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์

สัญญาประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์ อาจจะเป็นกรมธรรม์เฉพาะซึ่งผู้รับประกันภัยออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรืออาจจะเป็นส่วนขยายความคุ้มครองกรมธรรม์ความรับผิดตามกฎหมายต่อสาธารณชน ซึ่งผู้รับประกันภัยออกให้แก่ผู้เอาประกันภัยรายเดียวกันนั้น โดยทั่วไปกรมธรรม์ตามสัญญาประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์จะให้ความคุ้มครองค่าสินไหมทดแทนเพื่อผู้เอาประกันภัยตามจำนวนความรับผิดตามกฎหมายที่ผู้เอาประกันภัยต้องจ่ายค่าทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกใดๆ สำหรับ 2 กรณี คือ²⁰

1. ความบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยต่อร่างกาย
2. ความสูญเสียหรือเสียหายต่อทรัพย์สิน

ความบาดเจ็บต่อร่างกายหรือทรัพย์สินที่เสียหายดังกล่าวนี้ จะต้องมีสาเหตุมาจากผลิตภัณฑ์หรือสินค้าซึ่งผู้เอาประกันภัยได้ดำเนินการภายใต้ขอบเขตการประกอบการของคน การผลิต การจัดจำหน่าย หรือการให้บริการ โดยผู้เอาประกันภัย

ความคุ้มครองภายใต้กรมธรรม์นี้ในกรณีความบาดเจ็บต่อร่างกาย หรือกรณีการสูญเสียชีวิตของบุคคลภายนอกนี้ นอกเหนือจากความบาดเจ็บโดยตรงทางกายภาพต่อร่างกายแล้วให้รวมไปถึงค่าชดเชยสำหรับความเสียหายต่อเนื้ออื่น ๆ เช่น การขาดรายได้ ค่าอุปการะเลี้ยงดู เป็นต้น และในกรณีของความสูญเสียหรือเสียหายต่อทรัพย์สินให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่มีตัวตนของบุคคลภายนอกเท่านั้น ไม่ได้รวมถึงทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้าต่างๆ นอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องชดเชยให้แก่บุคคลภายนอกแล้ว กรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์ ยังให้ความคุ้มครองค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการต่อสู้คดีของผู้เอาประกันภัย ซึ่งผู้รับประกันภัยได้ให้ความยินยอมในการต่อสู้คดีนั้นๆ

2.7.1.1 เงื่อนไขบังคับของความคุ้มครอง

ในเบื้องต้นข้อพิจารณาที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์นั้นเกิดขึ้น ณ เวลาใด เริ่มต้นตั้งแต่กรณีความผิดพลาดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนการผลิตที่ผิดพลาด หรือกรณีที่สินค้าถูกจัดจำหน่ายไปยังผู้บริโภคแล้วเกิดความสูญเสีย เสียหายทันทีต่อผู้บริโภค หรือในหลายๆกรณีเกิดความบาดเจ็บเสียหายต่อผู้บริโภคในเวลาต่อมา เช่น กรณีการเกิด

²⁰ รุ่งโรจน์ สัตยสัมพันธ์สกุล. (2537). *เอกสารประกอบการเรียนชุดวิชาประกันวินาศภัย "Non Life Insurance II"*. สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. หน่วยที่ 9-15. หน้า 134.

ผลข้างเคียงต่อร่างกายอันเกิดจากการใช้ยา เป็นต้น ตลอดช่วงระยะเวลาที่กล่าวมาข้างต้นพอจะแบ่งช่วงในการพิจารณาออกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ²¹

1. ณ เวลาที่เกิดความผิดพลาดขึ้นโดยผู้ผลิต หรือผู้จัดจำหน่าย ในขั้นตอนการผลิตหรือให้บริการ

2. ณ เวลาที่บุคคลภายนอกได้รับความบาดเจ็บ สูญเสียชีวิต หรือทรัพย์สินเสียหาย

3. ณ เวลาต่อมาซึ่งบุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายดังกล่าวฟ้องร้องค่าสินไหมทดแทน

ข้อพิจารณาข้างต้นนี้จะนำมาใช้เป็นหลักการพื้นฐานเรื่องเงื่อนไขบังคับควบคุมครอง (Coverage Trigger) ซึ่งมีหลักการอยู่ 2 แบบด้วยกัน คือ

1. หลักเกณฑ์แบบ ณ เวลาที่เกิดความสูญเสีย²² (Loss-Occurrence Basis)

กรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์เดิมใช้หลักเกณฑ์ว่า หาก ณ วันที่ความบาดเจ็บหรือความสูญเสีย เสียหายต่อบุคคลภายนอกได้เกิดขึ้น เป็นเวลาที่อยู่ในช่วงระยะเวลาเอาประกันภัยตามกรมธรรม์ ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบตามสัญญากรมธรรม์ แม้ว่าบุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายจะมาเรียกกร้องค่าสินไหมทดแทนในเวลาหลายปีต่อมา หรือได้ค้นพบสาเหตุของความสูญเสีย เสียหาย และกลับมาเรียกกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อผู้เป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ในเวลาต่อมาภายหลังก็ตาม

ในหลักเกณฑ์นี้อาจารย์รุ่งโรจน์ สัตยศัพท์สกุล ได้ให้ความเห็นว่ายังมีข้อเสียบางประการ ดังนี้ คือ²³

1) ผู้รับประกันภัยไม่สามารถกำหนดการให้ความคุ้มครองของกรมธรรม์ได้ว่าสิ้นสุดลงเมื่อใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผลิตภัณฑ์ที่เอาประกันภัยไม่ได้ส่งผลให้เกิดความสูญเสียเสียหายในทันที แต่แสดงผลให้เห็นในระยะเวลาานานต่อมา เช่น ผู้บริโภคขาของผู้ผลิต แสดงผลอาการข้างเคียงให้เกิดโรคนิอื่นในระยะเวลา 2-3 ปีต่อมา และผู้บริโภคได้นำเรื่องดังกล่าวมา ร้องเรียนค่าสินไหมทดแทนจากผู้ผลิตต่อมาหลังจากที่กรมธรรม์ประกันภัยคุ้มครองผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้สิ้นสุดผลบังคับไปแล้ว

²¹ เรื่องเดียวกัน . หน้า 135.

²² หลักเกณฑ์แบบ ณ เวลาที่เกิดความสูญเสีย หรือหลักการกำหนดระยะเวลาความเสียหาย หมายถึง ข้อกำหนดในสัญญาประกันภัยต่อ ที่ระบุให้ระยะเวลาความสูญเสียเป็นหลัก กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบส่วนของคน เฉพาะความสูญเสียที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาของสัญญาประกันภัยต่อเท่านั้น

²³ รุ่งโรจน์ สัตยศัพท์สกุล. อ้างแล้ว. หน้า 135.

2) จำนวนค่าสินไหมทดแทนในเวลาที่ยื่นเรียกร้องต่อผู้ผลิตนั้นอาจจะสูงมากขึ้นกว่าจำนวนค่าสินไหมทดแทน ถ้าหากได้เรียกร้องในปีที่เอาประกันภัยด้วยสาเหตุจากค่าครองชีพและอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้รับประกันภัยจึงมักจะใช้เงื่อนไขจำกัดระยะเวลาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย เรียกว่า “Sun Set Clauses”²⁴ กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยซึ่งในที่นี่ก็คือ ผู้ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นหมดสิทธิเรียกร้องตามความคุ้มครองภายหลังจากระยะเวลาที่กำหนด เช่น 2, 3 หรือ 5 ปี นับตั้งแต่วันที่กรมธรรม์ดังกล่าวสิ้นสุดความคุ้มครอง

ตัวอย่างเงื่อนไขของหลักเกณฑ์แบบ ณ เวลาที่เกิดความสูญเสีย หรือ Loss-Occurrence Basis²⁵

OPERATIVE CLAUSE-LOSSES OCCURRENCE

The Company will , subject to the terms exceptions and conditions of this policy , indemnify the insured against in sums which the insured shall become legally liable to pay as damage in respect of :

- Bodily injury (including death or disease) to any person
- Loss of or damage to property

Caused by any goods sold , supplied , repaired , altered , treated or serviced by the insured in connection with the business carried on by the insured and occurring during the period of insurance and within the territorial in the schedule.

SUNSET CLAUSE

Notwithstanding anything contained hereon to the contrary , this insurance excludes all losses notified and received by the insurer hereon more than years after the expire of this policy.

2. หลักเกณฑ์แบบ ณ เวลาเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน²⁶ (Claim-Made Basis) กรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์ซึ่งใช้หลักเกณฑ์นี้ จะให้ความ

²⁴ Sun Set Clause หรือเรียกอีกอย่างว่า Use-by-date หมายถึง การกำหนดระยะเวลาการบังคับใช้ เมื่อถึงกำหนดเวลาแล้วจะทบทวนหรือยกขึ้นพิจารณาใหม่ หากนำวิธีการนี้ไปใช้ในกระบวนการในการร่างหรือบัญญัติกฎหมายจะสามารถทำให้อลดภาระทางกฎหมายหรือลดกฎหมายที่ไม่ทันสมัยแล้วออกไปได้ Sun Set Clause จะใช้กับมาตรการที่เป็นการฉุกเฉินหรือชั่วคราว

²⁵ รุ่งโรจน์ สัตยศัพท์สกุล. อ้างแล้ว. หน้า 136.

คุ้มครองเฉพาะข้อเรียกร้องของบุคคลภายนอก ซึ่งได้เกิดขึ้นหรือมีการเรียกร้องในระยะเวลาเอาประกันภัย แต่สาเหตุหรือความสูญเสีย เสียหายอาจจะได้เกิดขึ้นมาก่อนระยะเวลาหรือปีที่เอาประกันภัยไว้

ในทางตรงข้ามกับหลักเกณฑ์ข้อแรก หลักเกณฑ์นี้มีข้อเสียที่ผู้รับประกันภัยต้องเสี่ยงกับกรณีข้อผิดพลาดของผลิตภัณฑ์ซึ่งได้เกิดขึ้นมาอยู่ก่อนหน้าแล้วก่อนที่จะรับประกันภัยในปีนั้นๆ อย่างไรก็ตามผู้รับประกันภัยได้กำหนดข้อจำกัดของการให้สัญญาคุ้มครองย้อนหลัง โดยมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน (Retroactive Date) เพื่อให้ความคุ้มครองต่อความสูญเสียเฉพาะกรณีที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ในขณะที่เวกกันข้อเสียของผู้เอาประกันภัยในหลักเกณฑ์นี้คือ กรณีที่กรมธรรม์หมดอายุระยะเวลาคุ้มครองแล้วไม่มีการต่ออายุกรมธรรม์ กรมธรรม์นี้จึงมีเงื่อนไขขยายระยะเวลาการแจ้งข้อเรียกร้องภายหลังระยะเวลาสิ้นสุดของกรมธรรม์ไปอีกระยะเวลาหนึ่ง

ตัวอย่างเงื่อนไขหลักเกณฑ์แบบ ณ เวลาเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือ Claim-Made Basis²⁷

OPERATIVE CLAUSE-CLAIM MADE

The Company will , subject to the terms exceptions and conditions of this policy , indemnify the insured against in sums which the insured shall become legally liable to pay as damage in respect of :

- Bodily injury (including death or disease) to any person
- Loss of or damage to property

Caused by any goods sold , supplied , repaired , altered , treated or serviced by the insured in connection with the business carried on by the insured , happened within the territorial scope and first made in writing against the insured during the period of insurance stated in the schedule.

²⁶ ผู้รับประกันภัยจะชดใช้ความเสียหายแก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายเมื่อผู้เอาประกันถูกเรียกร้องค่าเสียหายโดยบุคคลภายนอกนั้น ภายในช่วงที่กรมธรรม์ยังมีผลบังคับใช้ หรือ ภายใน 3 ปีนับจากวันที่กรมธรรม์หมดอายุ โดยวันที่เป็นสาเหตุของเสียหายดังกล่าวนี้ ต้องเกิดขึ้นหลังวันคุ้มครองย้อนหลัง

²⁷ รุ่งโรจน์ สัตยสิทธิ์สกุล. อ้างแล้ว, หน้า 136.

2.7.1.2 อาณาเขตความคุ้มครอง (Territory)

เนื่องจากในภาวะเศรษฐกิจการค้าในโลกปัจจุบันมีการค้าขายระหว่างประเทศต่างๆ สินค้าซึ่งผลิตในประเทศหนึ่งอาจจะถูกส่งไปยังผู้บริโภคในอีกประเทศหนึ่งได้ เจื่อนใจกรรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์กำหนดอาณาเขตความคุ้มครอง ซึ่งโดยปกติได้แก่อาณาเขตภายในประเทศของผู้ผลิต และถ้าหากมีการขอให้ขยายอาณาเขตความคุ้มครองก็จะขยายอาณาเขตความคุ้มครองตามกรรมธรรม์ให้รวมถึงประเทศต่างๆซึ่งผู้ผลิต หรือผู้เอาประกันภัยได้จัดส่งสินค้าของตนไปจำหน่าย นอกเหนือไปจากการกำหนดขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่เจื่อนใจกรรมธรรม์ประกันภัยให้ความคุ้มครองไปถึงแล้ว กรรมธรรม์ส่วนใหญ่จะมีเจื่อนใจกำหนดให้ใช้กฎหมายของประเทศใดใช้บังคับต่อกรณีที่มีข้อเรียกร้องจากผู้บริโภค หรือบุคคลภายนอก โดยปกติแล้วเจื่อนใจนี้จะกำหนดให้ใช้กฎหมายของประเทศคู่สัญญาประกันภัยนี้บังคับแก่กรรมธรรม์

2.7.2 ข้อยกเว้นของการประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์

ข้อยกเว้นที่จะกล่าวนี้เป็นข้อยกเว้นสำคัญซึ่งมี 6 ข้อ คือ

1. ความรับผิดตามกฎหมายที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงหรือสัญญา โดยผู้เอาประกันภัย (Contractual Liability)²⁸

กรรมธรรม์กำหนดเจื่อนใจยกเว้นความคุ้มครองในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยทำข้อตกลงหรือสัญญาขอรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อบุคคลภายนอก โดยที่ผู้เอาประกันภัยในกรณีเช่นนั้นอาจจะไม่ต้องรับผิดตามกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาล แม้แต่ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมีความรับผิดตามกฎหมายต่อบุคคลภายนอก แต่ผู้เอาประกันภัยได้เข้าตกลงหรือสัญญาต่อบุคคลภายนอกว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเกินกว่าจำนวนที่กฎหมายหรือคำพิพากษากำหนดไว้

2. ความสูญเสียหรือความเสียหายต่อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้เอาประกันภัยไว้ (Physical Damage to the Product)²⁹

เจื่อนใจยกเว้นความคุ้มครองนี้ใช้บังคับต่อตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดความสูญเสียหรือเสียหายเท่านั้น แต่ความคุ้มครองยังคงมีผลอยู่สำหรับความสูญเสียอื่นต่อบุคคลภายนอก ตัวอย่างเช่น ลูกค้าได้ซื้อยางรถยนต์ใหม่ของผู้เอาประกันภัยไปใช้ ปรากฏว่ายางรถยนต์นั้นมีความ

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 137.

²⁹ ทิพย์วรรณ อ้าพันธ์. (ผู้อำนวยการกองประกันวินาศภัย) (2542). "การประกันภัยความรับผิดจากผลิตภัณฑ์". วารสารการประกันภัย ฉบับที่ 95 เดือนกรกฎาคม-กันยายน. หน้า 35.

ชำรุดบกพร่องทำให้เกิดขบวนการเบี่ยงเบนของระดับราคา ลดเสียหลักไปจนรถยนต์คันอื่นเกิดความเสียหาย และมีผู้ได้รับความบาดเจ็บ กรมธรรม์ให้ความคุ้มครองความรับผิดตามกฎหมายต่อความเสียหาย และบาดเจ็บทั้งหมด ยกเว้นแต่ความเสียหายของยางรถยนต์ที่เกิดระเบิดขึ้นเพราะความชำรุดบกพร่องของผู้ผลิต

3. การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ผิดพลาด

โดยทั่วไปแล้วผู้รับประกันภัยเจตนาที่จะให้ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์ ในกรณีที่ผู้ผลิตมีข้อผิดพลาดในการผลิตทำให้สินค้าเกิดความบกพร่องและผู้บริโภคได้รับความสูญเสียหรือเสียหาย แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่การวิจัย หรือออกแบบผลิตภัณฑ์เกิดข้อผิดพลาด ผู้รับประกันภัยเห็นว่าเป็นความเสี่ยงในการประกอบธุรกิจของผู้เอาประกันภัยเองจึงกำหนดไว้เป็นเงื่อนไขข้อยกเว้นความคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม สำหรับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์บางประเภท ผู้ผลิตอาจจะขอตกลงพิเศษกับผู้รับประกันภัยให้รวมคุ้มครองในเรื่องของการออกแบบผลิตภัณฑ์ก็ได้

4. ความสูญเสียเฉพาะทางการเงินของผู้ประกอบการ

เงื่อนไขความคุ้มครองให้ความคุ้มครองใน 2 ลักษณะคือ การบาดเจ็บต่อร่างกายหรือสูญเสียชีวิต และความสูญเสียหรือเสียหายต่อทรัพย์สิน ในทั้งสองลักษณะนี้ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ได้ครอบคลุมถึงความเสียหายต่อเนื่อง เช่น การขาดรายได้เนื่องจากความบาดเจ็บ หรือเครื่องจักรเสียหาย อย่างไรก็ตามความสูญเสียทางการเงิน เช่น การขาดรายได้โดยมิได้มีสาเหตุมาจากความบาดเจ็บหรือทรัพย์สินเสียหายทางกายภาพไม่ได้รับความคุ้มครองตามเงื่อนไขกรมธรรม์ ตัวอย่างเช่น ผู้ผลิตเครื่องจักรที่ใช้ในการบรรจุน้ำอัดลมประกอบเครื่องจักรผิดพลาด ทำให้เครื่องเดินช้าไม่สามารถผลิตน้ำอัดลมได้ตามเป้าหมายของโรงงานเกิดความเสียหายทางการเงิน คือ ยอดขายและกำไรขาดหายไป แต่สาเหตุมิได้เกิดขึ้นจากความเสียหายทางกายภาพต่อตัวเครื่องจักรในกรณีเช่นนี้เป็นเงื่อนไขข้อยกเว้นความคุ้มครองตามกรมธรรม์

5. การเรียกคืนสินค้าโดยผู้ผลิต³⁰ (Product Recall)

กรณีที่สินค้าที่ผลิตและจำหน่ายไปแล้วในตลาดหรือผู้บริโภค แต่ต่อมาผู้ผลิตค้นพบว่ามีข้อบกพร่องและจะต้องเรียกคืนสินค้าทั้งหมดคืนกลับสู่ผู้ผลิต ค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้นจากการเรียกคืนสินค้าทั้งหมดไม่ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์

³⁰ เอกสารการสัมมนาสมาคมประกันวินาศภัย ณ โรงแรมสปิงฟีลด์ หัวข้อ ร่างกรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์เพื่อรองรับพระราชบัญญัติความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2551.

6. ความสูญเสียซึ่งเกิดขึ้นโดยตรงจากการบกพร่องตามคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์³¹
(Efficacy Risk)

เงื่อนไขกรมธรรม์กำหนดข้อยกเว้นสำหรับกรณีความบาดเจ็บ หรือสูญเสีย เสียหาย เนื่องจากผลิตภัณฑ์นั้นไม่ทำงานตามหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากคุณภาพ หรือความบกพร่องของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นก็ตาม ตัวอย่างเช่น สัญญาณกันขโมยไม่ทำงานทำให้ทรัพย์สินถูกโจรกรรมไป กรณีนี้กรมธรรม์ไม่ให้ความคุ้มครองความสูญเสียของทรัพย์สินที่ถูกโจรกรรมไป

นอกเหนือจากข้อยกเว้นที่สำคัญดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีข้อยกเว้นอื่นๆที่ผู้รับประกันภัยอาจจะกำหนดเป็นเงื่อนไขในการยกเว้นความรับผิดชอบได้อีก เช่น

- ความเสียหายอันเกิดจากการที่สินค้ามิได้เป็นไปตามที่ออกแบบ (The Failure of a Product or Part there of to perform the function for which it was intended)³²
- การรับประกันสินค้า (Product Guarantee)
- ความรับผิดชอบของนายจ้างต่อลูกจ้าง
- ความเสียหายที่เกิดจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ที่ผู้เอาประกันภัยทราบอยู่ก่อนที่จะมีการเอาประกันภัยเกิดขึ้น ข้อยกเว้นนี้มีขึ้นเพื่อป้องกันการทุจริตของผู้เอาประกันภัย เพราะหากผู้เอาประกันภัยทราบอยู่ก่อนแล้วว่าผลิตภัณฑ์ที่จะเอาประกันภัยมีข้อบกพร่องที่อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือเสียหายต่อผู้บริโภครแล้วจึงตัดสินใจทำประกันภัย การบาดเจ็บ เสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่ถือว่าเป็นอุบัติเหตุจึงไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้³³

2.7.3 เงื่อนไขทั่วไปและความรับผิดชอบส่วนแรกของผู้เอาประกันภัย

เงื่อนไขทั่วไปของกรมธรรม์และความรับผิดชอบของผู้เอาประกันภัยมีดังนี้³⁴

1. เงื่อนไขของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนสำหรับแต่ละครั้ง

³¹ รุ่งโรจน์ สัตยสัมพันธ์สกุล. เอกสารประกอบการเรียนชุดวิชาประกันวินาศภัย "Non Life Insurance II". สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. หน่วยที่ 9-15. หน้า 138.

³² เอกสารการสัมมนาสมาคมประกันวินาศภัย. อ้างแล้ว.

³³ ทิพย์วรรณ อัมพันพงษ์.(ผู้อำนวยการกองประกันวินาศภัย) (2542). "การประกันภัยความรับผิดชอบจากผลิตภัณฑ์". วารสารการประกันภัย ฉบับที่ 95 เดือนกรกฎาคม-กันยายน. หน้า 35-36.

³⁴ รุ่งโรจน์ สัตยสัมพันธ์สกุล. อ้างแล้ว, หน้า 139.

ในเทคโนโลยีการผลิตปัจจุบันความบกพร่องของสินค้าไม่ว่าจะเนื่องจากข้อบกพร่องของขั้นตอนการออกแบบการผลิต หรือวัสดุอุปกรณ์เพียงสาเหตุเดียว อาจทำให้เกิดความสูญเสียต่อผู้บริโภคหรือบุคคลภายนอกหลายๆรายด้วยกัน ผู้เสียหายหลายรายนั้นอาจจะฟ้องร้องค่าสินไหมทดแทนต่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นคดีหลายๆเรื่องพร้อมกันหรือต่อเนื่องกัน อย่างไรก็ตามสัญญาประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์กำหนดเงื่อนไขให้ผู้รับประกันภัยนั้นรวมเอาข้อเรียกร้องทั้งหมดของผู้บริโภคผู้เสียหาย เนื่องจากสาเหตุข้อผิดพลาดเดียวกันนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยเพียงครั้งเดียว และจำนวนค่าสินไหมทดแทนซึ่งผู้รับประกันภัยจะชดใช้ให้ทั้งหมดนั้นจะถูกจำกัดตามข้อตกลงในกรมธรรม์

2. เงื่อนไขการขยายรวมผู้จัดจำหน่ายเป็นผู้เอาประกันภัย

สำหรับผู้ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา มักจะขอให้ผู้รับประกันภัยขยายความหมายของผู้เอาประกันภัยให้รวมถึงผู้จัดจำหน่ายสินค้านั้นในต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากการบังคับใช้ของกฎหมายในแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน ในกรณีนี้ถึงแม้ว่าผู้รับประกันภัยจะตกลงขยายเงื่อนไขให้คุ้มครองผู้จัดจำหน่ายในต่างประเทศให้ได้รับความคุ้มครองเสมือนผู้ผลิตสินค้าที่ได้เอาประกันภัยไว้ แต่กิจกรรมอื่นๆซึ่งดำเนินการโดยผู้จัดจำหน่ายเองไม่ได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยของผู้ผลิต เช่น การคิดตลาดสินค้าใหม่ การหีบห่อหรือบรรจุภัณฑ์ใหม่ การติดตั้งสินค้า เป็นต้น

3. เงื่อนไขจำกัดจำนวนความรับผิดตามกรมธรรม์

โดยทั่วไปเงื่อนไขกรมธรรม์จะกำหนดจำนวนเงินสูงสุดสำหรับค่าสินไหมทดแทนซึ่งกรมธรรม์จะให้ความคุ้มครองในเหตุการณ์แต่ละครั้ง (Any One Occurrence/ Any One Event) อย่างไรก็ตามจำนวนเงินสูงสุดสำหรับความคุ้มครองตามกรมธรรม์อาจจะแยกกัน หรือนับรวมกันระหว่างการชดใช้กรณีความบาดเจ็บต่อร่างกาย หรือการสูญเสียชีวิต และการชดใช้กรณีทรัพย์สินสูญหายหรือเสียหายก็ได้ นอกเหนือจากจำนวนเงินจำกัดความรับผิดภายใต้เงื่อนไขกรมธรรม์ต่อครั้งแล้ว ผู้รับประกันภัยยังกำหนดจำนวนเงินสูงสุดจำกัดจำนวนความรับผิดสำหรับแต่ละปีเอาประกันภัยไว้ (Annual Aggregate Limit) ซึ่งจำนวนเงินจำกัดนี้คือ จำนวนสูงสุดสำหรับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทุกครั้งรวมกันตลอดระยะเวลาปีเอาประกันภัยนั้น³⁵

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 139.

4. เงื่อนไขความรับผิดชอบส่วนแรกของผู้เอาประกันภัย³⁶ (Deductible)

เงื่อนไขกำหนดให้ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบความเสียหายส่วนแรกกรณีที่มีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เหตุผลสำหรับการกำหนดความรับผิดชอบส่วนแรกของผู้เอาประกันภัยนี้คือ ผู้รับประกันภัยต้องการให้ผู้เอาประกันภัยใช้ความระมัดระวังและมีส่วนได้เสียถ้าหากมีการเรียกร้องจากบุคคลภายนอกที่มีจำนวนค่าเสียหายเล็กน้อย ควรเป็นจำนวนที่ผู้เอาประกันภัยรับผิดชอบเองได้โดยไม่ให้เป็นภาระของผู้รับประกันภัยมากเกินไปจนต้องเพิ่มค่าเบี้ยประกันภัยสำหรับการรับประกันภัยนี้

2.7.4 การพิจารณารับประกันภัยและการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์

1. การพิจารณารับประกันภัย

ผู้รับประกันภัยจะต้องพิจารณาถึงข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาว่าจะสามารถรับประกันภัยได้หรือไม่ พร้อมทั้งพิจารณากำหนดเงื่อนไขและจำนวนเบี้ยประกันภัยสำหรับภัยนั้นๆ เนื่องจากภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์นั้นมีความแตกต่างกัน โดยเริ่มจากการเป็นผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่าย หรือแม้แต่ผู้ผลิตในแต่ละอุตสาหกรรม ก็มีความแตกต่างกันในลักษณะของความเสียหาย การที่ผู้รับประกันภัยจะสอบถามข้อมูลโดยใช้ใบคำขอเอาประกันภัยหรือแบบสอบถามอาจจะมีข้อมูลไม่เพียงพอ และอาจมีความจำเป็นต้องทำการสำรวจภัย และสัมภาษณ์ผู้เอาประกันภัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ในการพิจารณาความเสียหาย ข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณารับประกันภัย โดยผู้รับประกันภัยดังกล่าวข้างต้นเป็นพื้นฐานในการพิจารณาความเสียหาย แต่อย่างไรก็ตามผู้รับประกันภัยจะต้องเข้าใจถึงผลิตภัณฑ์และการใช้ผลิตภัณฑ์

โดยปกติแล้วในการพิจารณารับประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะขอให้ผู้เอาประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์แจ้งข้อมูลต่างๆด้วยการกรอกแบบสอบถาม ซึ่งจะประกอบด้วยรายละเอียดต่างๆดังนี้³⁷

1. ชื่อและที่อยู่ของผู้เอาประกันภัย
2. รายละเอียดของประเภทธุรกิจ

³⁶ ค่าเสียหายส่วนแรก(Deductible) มีความหมายว่าส่วนแรกของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุแต่ละครั้ง ซึ่งผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบเอง เฉพาะกรณีที่เอาประกันภัยเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือไม่สามารถแจ้งคู่กรณีให้บริษัททราบได้ บริษัทต้องรับผิดชอบในความเสียหายส่วนที่เกินความเสียหายส่วนแรก แต่ไม่เกินจำนวนความคุ้มครองที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์

³⁷ รุ่งโรจน์ สัตยสัมพันธ์สกุล. อ้างแล้ว. หน้า 140.

3. ระยะเวลาที่ผู้เอาประกันภัยได้ดำเนินธุรกิจมาพร้อมประสบการณ์เฉพาะผลิตภัณฑ์ ชื่อเสียงทางการค้าของผู้เอาประกันภัยเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญในความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้การที่ผู้เอาประกันภัยได้ดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานโดยไม่มีประวัติของความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ย่อมเป็นข้อพิจารณาที่ดีของผู้รับประกันภัยด้วย ถ้าหากเป็นกรณีที่ผู้เอาประกันภัยจัดตั้งบริษัทใหม่เพื่อดำเนินธุรกิจหรือเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ข้อพิจารณาของผู้รับประกันภัยจะต้องมีความละเอียดรอบคอบมากยิ่งขึ้นในเรื่องของคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การวิจัย การออกแบบ รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์นั้น

4. รายละเอียดของการดำเนินธุรกิจ ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจของผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ตัวแทนค้าส่ง ผู้ค้าปลีก ย่อมทำให้ผู้รับประกันภัยสามารถพิจารณากำหนดความเสี่ยงภัยได้

5. รายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของผลิตภัณฑ์ ลักษณะการใช้ ใครเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ และในกรณีที่ส่งผลิตภัณฑ์นั้น ไปจำหน่ายนอกประเทศ นอกจากรายละเอียดข้างต้นผู้รับประกันภัยยังต้องการทราบถึงจำนวนการจัดจำหน่ายของผลิตภัณฑ์ต่อปี และเช่นเดียวกันในกรณีการส่งไปจำหน่ายในประเทศอื่นๆ ข้อมูลเกี่ยวกับยอดจำนวนการส่งออกไปจำหน่ายแต่ละประเทศ

6. ระยะเวลาของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ข้อมูลยอดการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้น ต่อปี รวมถึงระยะเวลาที่ผ่านมาซึ่งผลิตภัณฑ์นั้นถูกจำหน่ายออกไปในตลาด ทำให้ผู้รับประกันภัยทราบจำนวนประมาณของผลิตภัณฑ์ซึ่งถูกใช้อยู่ในตลาด และจำนวนหน่วยของผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี

7. คู่มือการใช้ผลิตภัณฑ์หรือฉลากแจ้งข้อบ่งใช้ คำแนะนำและคู่มือซึ่งผู้เอาประกันภัยได้แจ้งแก่ลูกค้าของตน โดยการแนบคู่มือ หรือกำหนดข้อแนะนำในการใช้ผลิตภัณฑ์ จะเป็นข้อมูลพิจารณาของผู้รับประกันภัยว่ามีความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคผลิตภัณฑ์นั้นมากน้อยเพียงใด

8. อรรถประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากความคุ้มครองภายใต้การประกันภัยความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์ไม่ถูกจำกัดอยู่ที่ความเสียหายต่อผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ผู้ผลิตบางครั้งผลิตสินค้าของตนเพื่อเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์รายอื่น ความสูญเสียหรือเสียหายต่อผู้ผลิตสินค้ารายอื่นนั้น ดังนั้นผู้รับประกันภัยจำเป็นต้องทราบถึงข้อมูลดังกล่าว ซึ่งอาจจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่นำไปประกอบผลิตภัณฑ์อื่น หรือเป็นส่วนผสมซึ่งทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ซึ่งลักษณะของความเสียหายแตกต่างกัน

9. ผลิตภัณฑ์ซึ่งประกอบขึ้นส่วนโดยผู้ผลิตรายอื่นๆ ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปชิ้นหนึ่งอาจจะประกอบด้วยผู้ผลิตส่วนประกอบต่างๆหลายรายด้วยกัน และผู้ผลิตแต่ละรายซึ่งใช้เป็น

ส่วนประกอบนั้นอาจจะทำประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์คุ้มครองส่วนประกอบนั้นไว้ ซึ่งจะมีผลทำให้ความคุ้มครองสำหรับการประกันภัยผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปมีจุดที่ซ้อนกัน

10. ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ซึ่งนำเข้ามาจากต่างประเทศ ข้อพิจารณาของผู้รับประกันภัยในกรณีที่มีส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์นำเข้ามาจากต่างประเทศคือ จะต้องคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐานการผลิตในประเทศที่ทำการผลิตส่วนประกอบนั้น และในกรณีที่รับช่วงสิทธิ์เรียกร้องเนื่องจากปัญหาของการผลิตส่วนประกอบนั้นจะมีความยากลำบากหรือไม่

11. การจัดจำหน่ายสินค้าไปยังต่างประเทศ ผู้รับประกันภัยต้องทราบขอบเขตของประเทศและจำนวนของผลิตภัณฑ์ซึ่งถูกส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ด้วยเหตุผลว่ากฎหมายที่ใช้ควบคุมมาตรฐานความปลอดภัยของผู้บริโภคในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน รวมถึงการพิจารณาของศาลในแต่ละประเทศซึ่งมีวิธีการที่ต่างกัน นอกจากนี้การที่บริษัทผู้เอาประกันภัยมีสาขาหรือสำนักงานในประเทศที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ย่อมมีผลทำให้ง่ายต่อการบังคับคดีของศาลในการฟ้องร้องคดีความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์ ข้อพิจารณาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือทัศนคติของผู้บริโภคในเรื่องความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์นั้นแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ข้อมูลการส่งสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศนี้จึงจำเป็นสำหรับผู้รับประกันภัยในการที่จะประเมินความเสี่ยงภัย

12. รายละเอียดของผู้จัดส่งวัตถุดิบและข้อตกลงเรื่องความรับผิด ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งข้อมูลของผู้จัดส่งหรือขายวัตถุดิบ หรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้รับประกันภัยทราบ รวมทั้งแจ้งรายละเอียดของข้อตกลงเรื่องความรับผิดของผู้ผลิตส่วนประกอบ หรือวัตถุดิบเหล่านั้นว่าได้มีข้อตกลงยกเว้นความรับผิดกันหรือไม่ หรือผู้ผลิตส่วนประกอบนั้นได้ทำประกันภัยคุ้มครองความรับผิดตามกฎหมายไว้อย่างไร

13. รายละเอียดของใบรับประกันผลิตภัณฑ์หรือสัญญาอื่นๆ ผู้เอาประกันภัยควรส่งตัวอย่างของใบรับประกันสินค้าหรือเงื่อนไขสัญญาอื่นๆ ให้แก่ผู้รับประกันภัยเพื่อเป็นข้อมูลขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ผลิต อย่างไรก็ตามการที่ผลิตภัณฑ์นั้นจะใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ใช่ความคุ้มครองของการประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์

14. ข้อมูลประวัติการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน รายละเอียดเกี่ยวกับประวัติความเสียหายในปีที่ผ่านมา 3 ถึง 5 ปี หากผู้เอาประกันภัยได้เคยเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมาก่อน รายละเอียดโดยย่อของความเสียหายที่ผ่านมามีลักษณะอย่างไร สาเหตุเกิดจากอะไร และมีจำนวนค่าเสียหายชดใช้ไปเป็นจำนวนเงินเท่าไร รายละเอียดเหล่านี้จะเป็นข้อมูลในการพิจารณาของผู้รับประกันภัย รวมทั้งผู้รับประกันภัยจะได้มีโอกาสพิจารณาถึงมาตรการการแก้ไขข้อผิดพลาดในอดีตของผู้เอาประกันภัยว่าได้ดำเนินการอย่างถูกต้องเพื่อลดความเสี่ยงภัยหรือไม่

รวมทั้งเป็นข้อพิจารณาประกอบการกำหนดเงื่อนไขการรับประกันภัยให้เหมาะสมสำหรับผู้เอาประกันภัยรายนั้นๆต่อไป

2. การกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย

ข้อพิจารณาสำหรับผู้รับประกันภัยในการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยสำหรับการประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์ คือ

1. ประเภทและชนิดของผลิตภัณฑ์
2. ระยะเวลาของการคุ้มครอง
3. จำนวนเงินเอาประกันภัยสูงสุดสำหรับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และจำนวนเงินความรับผิดส่วนแรกซึ่งผู้เอาประกันภัยจะรับผิดชอบเอง
4. เงื่อนไข ข้อยกเว้นต่างๆ
5. ยอดขายหรือจำนวนการผลิตของผลิตภัณฑ์ในต่อปี
6. สัดส่วนของการส่งผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายต่างประเทศ และจำนวนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของแต่ละประเทศเหล่านั้น
7. ประวัติความเสียหายในอดีตที่ผ่านมา

3. หลักเกณฑ์พื้นฐานในการกำหนดจำนวนเบี้ยประกันภัย

โดยหลักเกณฑ์พื้นฐาน การกำหนดจำนวนเบี้ยประกันภัยต้องให้สอดคล้องกับขนาดของความเสียหายของผู้เอาประกันภัย และการวัดขนาดของความเสียหายมีหลักเกณฑ์ต่างๆดังนี้³⁸

1. ยอดขายหรือรายได้ การคำนวณเบี้ยประกันภัยจากยอดขายหรือรายได้ของผู้เอาประกันภัยนับว่าเป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับว่าเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากการคำนวณตามวิธีนี้เบี้ยประกันภัยซึ่งผู้เอาประกันภัยจ่ายจะขึ้นอยู่กับราคาขายและจำนวนการขายผลิตภัณฑ์ของผู้เอาประกันภัย นอกจากนี้การคำนวณเบี้ยประกันภัยสำหรับการส่งผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายในประเทศที่มีความเสียหายสูง ย่อมสามารถกำหนดเบี้ยประกันภัยที่สูงกว่ายอดขายที่จัดส่งไปจำหน่ายในประเทศนั้น

2. จำนวนหน่วยของผลิตภัณฑ์ การคำนวณเบี้ยประกันภัยจากจำนวนการผลิตมีจุดบกพร่องเนื่องจากผู้รับประกันภัยมิได้มีส่วนรับรู้รายได้ที่เพิ่มขึ้นของผู้เอาประกันภัยจากการขึ้นราคาขายต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์ ซึ่งโดยปกติแล้วจะมีความสัมพันธ์กับจำนวนการชดใช้ค่าสินไหม

³⁸ รุ่งโรจน์ สัตยสัมพันธ์สกุล. อ้างแล้ว. หน้า 142.

ทดแทน อย่างไรก็ตามการคำนวณเบี้ยประกันภัยตามจำนวนหน่วยการผลิตนี้มีข้อดีในแง่ที่ว่าสามารถหลีกเลี่ยงองค์ประกอบอื่นๆของราคาที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น วัตถุดิบที่ขึ้นราคา เป็นต้น

3. ค่าแรงงาน การคำนวณเบี้ยประกันภัยตามค่าแรงงานการผลิตของผู้เอาประกันภัย แม้จะสามารถแสดงยอดจำนวนของผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายได้ แต่บ่อยครั้งที่ยอดขายหรือราคามีการเติบโตในอัตราที่สูงกว่าการเพิ่มขึ้นของค่าแรงงานซึ่งจะทำให้เบี้ยประกันภัยที่คำนวณได้ต่ำกว่าความเสี่ยงภัยซึ่งได้รับประกันภัยไว้

4. พิกัดอัตราเบี้ยประกันภัย

ในเรื่องพิกัดอัตราดอกเบี้ยนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับการประกันภัยอื่นๆบางประเภท การประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์ไม่สามารถกำหนดพิกัดอัตราเบี้ยประกันภัยที่ยอมรับได้เป็นสากล แม้แต่ผลิตภัณฑ์สินค้าชนิดเดียวกันสำหรับผู้เอาประกันภัยต่างรายกัน ยังอาจมีอัตราเบี้ยประกันภัยแตกต่างกัน เนื่องจากลูกค้าของผู้เอาประกันภัยแตกต่างกันในแต่ละเขตหรือประเทศ เหตุผลอีกอย่างหนึ่งก็คือผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันอาจจะถูกนำไปใช้ประโยชน์แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ซึ่งทำให้การกำหนดเบี้ยประกันเพื่อความเสียหายแตกต่างกัน

5. จำนวนเงินจำกัดความรับผิดตามกรรมธรรม์

การกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนของจำนวนเงินจำกัดความรับผิดที่เพิ่มขึ้น ผู้รับประกันภัยมีข้อพิจารณาเรื่องโอกาสที่จะมีความเสียหายจำนวนมากใน 2 ลักษณะด้วยกันคือ

- ความเสียหายต่อเนื่องกันหลายรายจากสาเหตุเดียวกัน
- ความเสียหายขนาดใหญ่เพียงครั้งเดียว

ตารางการคำนวณเบี้ยประกันภัยเพิ่มสำหรับการเพิ่มจำนวนเงินจำกัดความรับผิดมักจะใช้ เป็นลักษณะร้อยละ

ตัวอย่างเช่น

ความคุ้มครองพื้นฐาน : จำนวนเงินจำกัดความรับผิด 1,000,000 บาท³⁹ สำหรับกรณีบาดเจ็บต่อร่างกาย และทรัพย์สินรวมกันต่อครั้ง/ต่อปี

³⁹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 143.

จำนวนเงินจำกัดความรับผิดต่อครั้ง	อัตราส่วนเพิ่ม % ของ เบี้ยประกันภัยพื้นฐาน
2,000,000	20-30
3,000,000	33-51
4,000,000	44-69
5,000,000	52-83
6,000,000	60-97
7,000,000	66-108
8,000,000	72-119
9,000,000	78-129
10,000,000	85-139

สำหรับการเพิ่มจำนวนเงินจำกัดความรับผิดต่อปีเป็นสองเท่า ให้คิดอัตราเบี้ยประกันภัยเพิ่มอีก 10-15 %

6. การคำนวณเบี้ยประกันภัยในลักษณะค่าเสียหายพื้นฐาน⁴⁰ (Burning Cost)

สำหรับผู้เอาประกันภัยที่มีประวัติการทำธุรกิจผลิตภัณฑ์มาเป็นเวลานานหลายปี การคำนวณอัตราเบี้ยประกันภัย จะใช้ข้อพิจารณาพื้นฐานของค่าเฉลี่ยความเสียหายในปีที่ผ่านมา มาเป็นจำนวนเบี้ยประกันภัยพื้นฐานบวกด้วยค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้แก่⁴¹

1. อัตราเงินเฟ้อ
2. ลักษณะของเงินสำรองค่าสินไหมทดแทนในปีที่ผ่านมา
3. ค่าใช้จ่ายการดำเนินงาน
4. อัตราเพื่อสำหรับแนวโน้มในอนาคต
5. กำไรของผู้รับประกันภัย

⁴⁰ ค่าเสียหายพื้นฐาน หมายถึง ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่กลุ่มการประกันภัยประเภทใดประเภทหนึ่ง ซึ่งอาจนำไปคิดเป็นอัตราส่วนกับเบี้ยประกันภัยหรือกับเงินเอาประกันภัย ซึ่งเรียกว่า อัตราส่วนค่าเสียหายพื้นฐาน (Burning Ratio) และอาจนำไปใช้เป็นฐานในการคิดอัตราเบี้ยประกันภัยในปีต่อไป

⁴¹ รุ่งโรจน์ สัตยศัพท์สกุล. (2537). เอกสารประกอบการเรียนชุดวิชาประกันวินาศภัย "Non Life Insurance II". สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช. หน่วยที่ 9-15. หน้า 143.

อย่างไรก็ตามการคำนวณดังกล่าวข้างต้นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของธุรกิจ เช่น กฎหมายที่มีผลบังคับเปลี่ยนแปลงไป แนวโน้มของคำพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้อง และทัศนคติของผู้บริโภคเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าชดเชยความเสียหาย

2.8 หลักการรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย

ความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์เป็นความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นด้วยการกำหนดตามกฎหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหาย กฎหมายดังกล่าวนี้ได้มีการใช้บังคับอย่างแพร่หลายแล้วในบางประเทศ ซึ่งประเทศไทยเองก็ได้ให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายนั้น จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่เป็นอันตรายขึ้นใช้ โดยอาศัยและอ้างอิงหลักกฎหมายจากประเทศต่างมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับหลักกฎหมายภายในประเทศด้วย ดังนั้นเราจึงต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับผู้ที่จะต้องรับผิดชอบ หรือลักษณะความเสียหายที่จะต้องรับผิดชอบที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของประเทศไทยว่ามีลักษณะอย่างไร

2.8.1 แนวคิดและความเป็นมาของความรับผิดชอบจากผลิตภัณฑ์

การซื้อขายสินค้าในอดีตนั้นจะใช้หลักที่ว่าผู้ซื้อจะต้องใช้ความระมัดระวังในการเลือกซื้อสินค้า เนื่องจากขั้นตอนการผลิตสินค้าในขณะนั้นยังไม่ซับซ้อน ผู้ซื้อจึงสามารถที่จะตรวจสอบสินค้าก่อนที่จะตัดสินใจ หากผู้ซื้อตรวจสอบสินค้าก่อนแล้วพบว่ามีความชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้อก็ควรจะต้องรับเคราะห์หากสินค้านั้นมีความบกพร่อง โดยผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องแต่อย่างใด

ต่อมาแนวความคิดที่ว่าผู้ซื้อต้องระวังได้มีการเปลี่ยนไป เนื่องมาจากหลักทั่วไปในสัญญาที่ว่าผู้ซึ่งเป็นบุคคลในสัญญาต้องกระทำการโดยสุจริต ซึ่งตามหลักสัญญาซื้อขาย ผู้ซื้อย่อมต้องการที่จะได้ใช้สินค้าตามประโยชน์ที่มุ่งหมายแต่สินค้านั้นไม่อาจใช้ประโยชน์ตามที่ต้องการแล้ว ผู้ขายจึงต้องเป็นผู้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร กล่าวคือผู้ขายมีหน้าที่ตรวจตราสินค้าที่นำมาขายว่ามีคุณภาพและเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งที่จะใช้สอยตามปกติหรือไม่ และผู้ขายมีหน้าที่ให้ประกันโดยปริยายว่าทรัพย์สินที่ขายสามารถใช้งานได้ ซึ่งหลักการนี้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปที่เรียกว่า การให้ประกันโดยชัดแจ้งหรือปริยาย แต่เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ซื้อและผู้ขายนอกจากผู้ขายมีหน้าที่ต้องระวังแล้ว ผู้ซื้อเองก็มีหน้าที่ต้องระวังเช่นเดียวกันไม่เช่นนั้นผู้ขายก็อาจหลุดพ้นความรับผิดชอบได้

อย่างไรก็ตามหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ จึงส่งผลให้กระบวนการขั้นตอนการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาก้าวหน้าและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จนทำให้ผู้ซื้อ ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบถึงความบกพร่องได้ง่ายเช่นในอดีต ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงความปลอดภัยและการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคจึงมีการพัฒนาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายขึ้นมาโดยเรียกกฎหมายนั้นว่าความรับผิดอันเกิดจากสินค้า หรือ Product Liability

Product Liability เป็นหลักการที่กล่าวถึงความรับผิดของผู้ผลิตในสินค้าและผลิตภัณฑ์ของตนต่ออันตรายที่จะเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สินอันเกิดจากความบกพร่องของสินค้า ซึ่งผู้ผลิตจะต้องให้การเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากสินค้านั้นๆ หลักความรับผิดอันเกิดจากสินค้าได้มีการพัฒนาโดยอาศัยทฤษฎีทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดหลายทฤษฎี ดังนี้

1. ความรับผิดทางสัญญา⁴² (Contractual or Warranty Liability)

ความรับผิดอันเกิดจากสินค้าบกพร่องอันเป็นความรับผิดในทางสัญญาซื้อขายนั้นเป็นกรณีที่ผู้ขายได้ให้คำรับรองหรือหลักประกันแก่ผู้ซื้อว่าผู้ขายจะเป็นผู้รับผิดชอบ จึงอาจเรียกได้ว่าความรับผิดในคำรับประกัน (Warranty) ซึ่งเป็นคำในกฎหมายสัญญาของต่างประเทศซึ่งหมายถึง ข้อความใดๆ ที่แสดงออกถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้แสดงข้อความนั้นรับประกันว่าสินค้านั้นมีคุณสมบัติและข้อเท็จจริงตามที่แสดงไว้และยืนยันว่าหากไม่เป็นไปตามนั้นตนยินยอมจะรับผิดชอบ ดังนั้นคำรับประกันจึงเป็นข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบหรือการรับประกันอย่างหนึ่ง

ข้อสัญญาว่าจะรับผิดชอบหรือการรับประกันมี 2 ลักษณะ คือ

1) การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หมายถึง คำรับรองหรือคำรับประกันที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตแสดงออกอย่างชัดเจนในสัญญา โดยอาจแสดงด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรซึ่งเป็นการรับประกันของผู้ขายที่แสดงต่อผู้ซื้อ และถ้าผลิตภัณฑ์หรือสินค้าดังกล่าวไม่เป็นไปตามที่แสดงไว้ ผู้ซื้อเชื่อตามที่นั้นทำให้ได้รับความเสียหาย ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายโดยตรงจากผู้ขายตามสัญญา⁴³

2) การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) หมายถึง คำรับรองหรือคำรับประกันที่ผู้ขายมีต่อผู้ซื้อแต่ไม่ได้แสดงออกโดยชัดแจ้ง แต่เป็นการรับประกันที่มีกฎหมายรับรองและสร้างภาระความรับผิดให้แก่ผู้ขายว่าได้รับรองหรือรับประกันไว้เช่นนั้น แม้ความเป็นจริงแล้วผู้ขายอาจ

⁴² มานิคซ์ วงศ์เสรีและคณะ. (2543) รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า (Product Liability). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. หน้า 4.

⁴³ ผนังกร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524). "ความรับผิดของผู้ประกอบการผลิต (Product Liability)" วารสารอรรถการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 39 เดือนมีนาคม. หน้า 13-14.

ไม่ได้สัญญาหรือรับรองก็ตาม จึงอาจกล่าวได้ว่าการรับประกัน โดยปริยายเป็นการรับประกันโดยอำนาจแห่งกฎหมาย⁴⁴

2. ความรับผิดในทางละเมิด (Tort Liability) แนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของผู้ที่กระทำละเมิดว่าจะต้องรับผิดภายใต้หลักเกณฑ์ใดนั้นมีทฤษฎีมูลเหตุความรับผิดทางละเมิดอยู่ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีรับภัยและทฤษฎีความผิด⁴⁵

1) ทฤษฎีรับภัย ในระยะแรกกฎหมายลักษณะละเมิดมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ที่ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นต้องชดใช้ค่าเสียหาย โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้กระทำละเมิดจะต้องกระทำผิดด้วย เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นและรู้ว่าผู้ใดเป็นผู้ก่อความเสียหายก็ควรถือว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำละเมิดไม่ว่าการกระทำนั้นจะผิดหรือถูก ทฤษฎีรับภัยนี้ถือว่ามนุษย์เราเมื่อได้กระทำการใดๆขึ้นแล้วย่อมเป็นการเสี่ยงภัยอย่างหนึ่ง คืออาจมีผลดีหรือผลร้ายก็ได้ ผู้กระทำจะต้องรับผลแห่งการเสี่ยงภัยนั้น กล่าวคือหากมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้กระทำจะต้องรับผลแห่งความเสียหายนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความรับผิด โดยปราศจากความผิด

2) ทฤษฎีความผิด ทฤษฎีนี้ยอมรับหลักที่ว่า ผู้ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดก็ต่อเมื่อการกระทำของตนเป็นความผิด ซึ่งถือหลักว่าไม่มีความรับผิดถ้าปราศจากความผิด ซึ่งต่างจากทฤษฎีรับภัยที่ถือว่าอาจมีความรับผิดได้แม้ไม่มีความผิดก็ตาม ความรับผิดในทางละเมิดในระยะนี้เกิดจากเหตุ 2 กรณีคือ

(1) ความรับผิดในทางละเมิดอันเกิดจากการกระทำโดยจงใจ ทำให้บุคคลอื่นเสียหาย ทฤษฎีนี้คำนึงถึงเจตนาอันชั่วร้ายของผู้กระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จึงเป็นการสมควรที่จะให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน

(2) ความรับผิดในทางละเมิดซึ่งเกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ทำให้บุคคลอื่นเสียหาย ทฤษฎีนี้ถือว่า การกระทำโดยประมาทเลินเล่อก็เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนสังคมและมีความร้ายแรง แม้จะไม่เท่ากับการทำโดยเจตนา แต่ก็สมควรที่จะมีการเรียกร้องค่าเสียหายกันได้

แนวความคิดที่ว่าความรับผิดทางละเมิดอยู่บนพื้นฐานของความผิดได้รับการยึดถือเรื่อยมาจนถึงต้นศตวรรษที่ 19 เมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เกิดอุบัติเหตุความเสียหายต่อบุคคลผู้เป็นแรงงานในอุตสาหกรรมและสังคมมากขึ้น แนวความคิดที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องค่าเสียหายได้ก็ต่อเมื่อสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีการกระทำอันเป็นความผิด ซึ่งคดีในลักษณะนี้ส่วนใหญ่ผู้เสียหายจะไม่ได้รับการชดใช้เยียวยา ดังนั้นจากความเปลี่ยนแปลงต่างๆทำ

⁴⁴ วิษณุ เครืองาม.(2542). คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ข้อชาย แลกเปลี่ยน ให้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. หน้า 217.

⁴⁵ มานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 5.

ให้มีการนำทฤษฎีรับภัยมาใช้อีกครั้งโดยมีชื่อเรียกที่ต่างกัน ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)⁴⁶

3. ความรับผิดโดยเคร่งครัด⁴⁷ (Strict Liability)

ความรับผิดโดยเคร่งครัดหมายถึง ความรับผิดโดยปราศจากความผิด เมื่อความรับผิดโดยเคร่งครัดเป็นความรับผิดของบุคคลโดยปราศจากความผิด แต่เหตุที่ต้องรับผิดก็เพราะกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิด ดังนั้นการบัญญัติของกฎหมายว่า กรณีใดบุคคลจะต้องรับผิดโดยเคร่งครัดจึงต้องบัญญัติอย่างมีเหตุผลและจำกัดขอบเขตไว้อย่างเหมาะสม และควรนำมาใช้ในกรณีที่ยากต่อการพิสูจน์หรือหาความผิดของบุคคลใดได้ การบัญญัติกฎหมายตามทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัดจะเป็นความรับผิดโดยปราศจากความผิด แต่ก็มีได้หมายความว่าต้องรับผิดอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการจะสันนิษฐานว่าบุคคลใดต้องรับผิดเสมอไปในทุกเรื่องที่เขาเกี่ยวข้องกับจะไม่เป็นธรรม เพราะความเสียหายอาจเกิดจากสาเหตุอื่นหรือจากการกระทำของบุคคลอื่นก็ได้ จึงมีข้อยกเว้นที่ทำให้ไม่ต้องรับผิดอยู่ 2 ประการคือ เหตุสุดวิสัย และเหตุที่ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง

เหตุที่ความเสียหายเกิดจากความผิดของผู้ต้องเสียหายเองนั้น เกิดจากประมาทเลินเล่อหรือขาดความระมัดระวังของตัวผู้เสียหายเอง เช่น กรณีที่ผลิตภัณฑ์มีการระบุวิธีการใช้และการเก็บรักษาแล้ว ผู้เสียหายไม่ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำทำให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น ส่วนเหตุสุดวิสัยนั้นต้องอาศัยการตีความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 8 ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ดังนี้คำว่า "เหตุสุดวิสัย" หมายความว่าเหตุใด ๆ อันจะเกิดขึ้นก็ตี จะให้ผลพิบัติก็ตี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น

เมื่อหลักการของความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่บกพร่องซึ่งผู้ผลิตจะต้องรับผิด โดยเคร่งครัดต่อผู้บริโภคในความเสียหายอันเกิดจากสินค้า ความรับผิดโดยเคร่งครัดจึงหมายถึง กรณีที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดแม้จะขาดความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าผู้ผลิตทราบถึงความบกพร่องของสินค้าที่ผลิตและผลแห่งความบกพร่องนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ส่วนบุคคลที่จะต้องรับผิดตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้นำเข้าสินค้า เป็นต้น ซึ่งเป็นบุคคลที่นำสินค้าเข้าสู่ตลาดการซื้อขาย ซึ่ง

⁴⁶ มานิชย์ วงศ์เสรีและคณะ. อ้างแล้ว. หน้า 6.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 7.

ขอบเขตความรับผิดชอบ โดยเคร่งครัดที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคนั้นมีผลจำกัดเฉพาะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ โดยไม่รวมถึงการให้บริการแต่อย่างใด

เหตุผลของการกำหนดให้มีความรับผิดชอบ โดยเคร่งครัดขึ้นเนื่องจากความเสียหายอันเกิดจากเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นบ่อยหรือเกิดขึ้นได้ง่าย แต่ผู้เสียหายไม่อาจพิสูจน์ถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นหรือพิสูจน์ได้ยาก เพราะอาจเป็นไปได้ว่าเหตุที่เกิดขึ้นอยู่ในความรู้เห็นของจำเลยแต่ผู้เดียวที่เป็นผู้ก่อขึ้น ผู้เสียหายอาจพิสูจน์ได้ว่า เหตุได้เกิดขึ้นจริง แต่ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่า เหตุนั้นเกิดขึ้นอย่างไร อันจะเป็นการแสดงถึงมูลกรณีหรือที่มาแห่งความประมาทเลินเล่อของจำเลย⁴⁸ ตัวอย่างเช่น ลูกจ้างที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากเครื่องจักรกลในโรงงานขณะปฏิบัติงาน ในทางการว่าจ้างไม่อาจพิสูจน์ถึงสาเหตุที่เครื่องจักรกลก่อให้เกิดความเสียหายได้หรือกรณีความเสียหายอันเกิดจากการลงพิมพ์โฆษณาข้อความหมิ่นประมาทหนังสือพิมพ์ หากต้องพิสูจน์ว่า บรรณาธิการรู้หรือควรรู้ก็เป็นเรื่องที่ยากแก่การพิสูจน์อย่างยิ่ง ดังนั้นหากกฎหมายไม่กำหนดให้มีบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบ โดยเคร่งครัดแล้วก็จะเกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม เพราะบรรดาผู้เสียหายย่อมจะต้องหาทางที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากคู่กรณีฝ่ายตรงข้ามด้วยตนเองให้ได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีความรับผิดชอบเคร่งครัดขึ้น

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของความรับผิดชอบเคร่งครัดจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะวัตถุที่มีการใช้หรือการกระทำที่มีลักษณะเป็นพิเศษแตกต่างออกไปหรือผิดปกติธรรมดาในเรื่องความรับผิดชอบเคร่งครัดในทางละเมิดนี้ โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยแต่ประการใด และการที่จำเลยอ้างว่าการใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะป้องกันความเสียหายนั้น อาจไม่รับฟังได้เช่นเดียวกัน แต่มีข้อยกเว้นบางประการที่จะทำให้จำเลยยกเป็นข้อต่อสู้เพื่อยกเว้นความรับผิดชอบได้ เช่น ผู้บริโภคนำสินค้าไปใช้ทางที่ผิดวัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

2.8.2 คำนิยาม ความหมายของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย

ก่อนที่จะทำการศึกษาถึงความรับผิดชอบตามกฎหมายอันเกิดจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ต้องศึกษาทำความเข้าใจในความหมายของสินค้าว่ากฎหมายให้ความหมาย หรือคำนิยามไว้อย่างไร

⁴⁸ สาขสุตา นิงสานนท์.(2525). ความรับผิดชอบเค็ดชาดในกฎหมายลักษณะละเมิด. วิทยานีพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 48 – 49.

2.8.2.1 คำนิยามของผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ (Product) ในที่นี้หมายถึงอะไรก็ตามที่ถูกผลิต (Manufactured) สร้าง (Constructed) ยกตั้ง (Erected) ติดตั้ง (Installed) ซ่อมแซม (Repaired) ดูแลรักษา (Treated) ขาย (Sold) หรือการกระจายการจำหน่าย (Distributed) โดยผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จัดจำหน่าย ซึ่งรวมไปถึงหีบห่อของสิ่งต่างๆเหล่านั้นด้วย ภายหลังจากที่ได้ออกจากสถานประกอบการและไม่อยู่ในการครอบครองหรือควบคุมของบุคคลเหล่านั้นแล้ว⁴⁹

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 ให้ความหมายของสินค้าไว้ว่า สัขาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าที่กำหนดในกฎกระทรวง⁵⁰

ในส่วนของสินค้าที่เป็นผลิตผลเกษตรกรรมนั้น พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ก็ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ผลิตผลอันเกิดจากเกษตรกรรมต่างๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง⁵¹ เพาะเห็ด แต่ไม่รวมถึงผลิตผลที่เกิดจากธรรมชาติ แต่ในส่วนของสังหาริมทรัพย์นั้น กฎหมายฉบับนี้มิได้กำหนดความหมายไว้ จึงต้องกลับไปใช้คำนิยามของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 และมาตรา 140 ซึ่งวางหลักไว้ดังนี้

“มาตรา 139 อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และหมายความรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับที่ดินหรือทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น

มาตรา 140 สัขาริมทรัพย์ หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงทรัพย์สินอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย”

⁴⁹ ทิพย์วรรณ อัมพันพงษ์. (ผู้อำนวยการกองประกันวินาศภัย) (2542). “การประกันภัยความรับผิดจากผลิตภัณฑ์”. วารสารการประกันภัย ฉบับที่ 95 เดือนกรกฎาคม-กันยายน. หน้า 33.

⁵⁰ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 “สินค้า” หมายความว่า สัขาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าที่กำหนดในกฎกระทรวง

⁵¹ ครั้งเป็นแมลงชนิดหนึ่งตัวสีแดง ขนาดเล็กมาก อาศัยอยู่บนต้นไม้ ทำรังเป็นขวงแข็งหุ้มกิ่งไม้ไว้เพื่อป้องกันตนเองให้พ้นภัยจากศัตรู ตัวครั้งมีประโยชน์ ใช้ทำสีสำหรับย้อมผ้าไหม หรือย้อมหน้าพอกสีได้ รังครั้งมีประโยชน์ ใช้ทำสิ่งของได้หลายอย่างใช้เคลือบผ้าพันสายไฟฟ้า หรือเคลือบเมล็ดยาให้เป็นมัน หรือทำสีผสมอาหาร

กล่าวอีกนัยหนึ่ง สินค้าที่อยู่ในขอบเขตความหมายของพระราชบัญญัตินี้รวมทุกอย่าง นอกจากสินค้าที่เป็นอสังหาริมทรัพย์⁵²

2.8.2.2 ความหมายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 ได้ให้คำนิยามของคำว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัยว่าหมายถึง สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิด ความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือออกแบบ หรือไม่ได้ กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษา ตามปกติธรรมดา⁵³ ซึ่งในความเห็นของผู้ศึกษาเห็นว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยน่าจะ หมายความว่ารวมถึงสินค้าที่มีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายได้ ตัวอย่างของ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความเสี่ยงสูงเสี่ยง อาทิเช่น ยารักษาโรค เครื่องสำอาง ของใช้สำหรับเด็ก อุปกรณ์ทางการแพทย์ อุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น

การพิจารณาว่าสินค้าใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่นั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญใน การกำหนดว่าผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายของผู้บริโภคหรือไม่ จึงมีลักษณะที่ใน การพิจารณาว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอยู่ 2 ประการ ดังนี้

1) ประเภทความไม่ปลอดภัยของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์⁵⁴

ความไม่ปลอดภัย หรือชำรุดบกพร่องของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์อาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ด้วยกัน ได้แก่ ความไม่ปลอดภัยในกระบวนการผลิต ความไม่ปลอดภัยอันเกิดจากการออกแบบ ความไม่ปลอดภัยเกี่ยวกับคำเตือนและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ หรือความไม่ปลอดภัยอัน

⁵² ชัยพร ทรัพย์วณิช และ สุจิตรัตน์ นรินทรานุกร ฅ อรุณา.(2550). *ข้อพิจารณาบางประการและผลกระทบของร่าง พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ....* , ดุลพาฬ เล่มที่ 3 ปีที่ 54. เดือนกันยายน- ธันวาคม. หน้า 190-191.

⁵³ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

⁵⁴ มานิคย์ วงศ์เสรีและคณะ. (2543) *รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า (Product Liability)*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. หน้า 7.

เกิดจากการค้นคว้าวิจัย เป็นต้น จากสาเหตุของความไม่ปลอดภัย หรือความบกพร่องในกรณีต่างๆ เหล่านี้ จึงอาจแบ่งประเภทได้ 4 ประเภท⁵⁵ คือ

1. ความไม่ปลอดภัยในการประกอบผลิตภัณฑ์
2. ความไม่ปลอดภัยในการออกแบบหรือวางโครงสร้างของผลิตภัณฑ์
3. ความไม่ปลอดภัยในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์
4. ความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ต้องเสี่ยง

1. ความไม่ปลอดภัยในการประกอบผลิตภัณฑ์

ความไม่ปลอดภัย ความบกพร่องในการประกอบผลิตภัณฑ์อาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดของเครื่องจักรหรือความผิดพลาดของคนงาน หรืออาจเกิดจากการผลิต การตรวจสอบวัตถุดิบก็ได้ เช่น กรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากมีวัตถุหรือสารแปลกปลอมในอาหารหรือเครื่องดื่ม หรือกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้น โดยมีผลมาจากการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพต่ำหรือวัตถุที่มีความชำรุด บกพร่อง หรือในกรณีที่สภาพความบกพร่องเกิดขึ้นจากการบรรจุหรือการหีบห่อ ซึ่งมีสาเหตุจากความบกพร่องของสินค้าโดยตรง ความเสียหายอันเกิดจากความบกพร่องต่างๆเหล่านี้สามารถหลีกเลี่ยงได้หากผู้ผลิตมีมาตรการในการควบคุมสินค้าที่ดีพอ

2. ความไม่ปลอดภัยในการออกแบบหรือวางโครงสร้างของผลิตภัณฑ์

แม้ว่าการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จะผ่านการผลิตอย่างถูกต้องตามกรรมวิธีการผลิตก็ตาม แต่ถ้าหากการออกแบบหรือการวางโครงสร้างผลิตภัณฑ์มีข้อผิดพลาด เช่น กรณีที่ผู้ออกแบบมิได้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควรตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการหรือในทางเทคนิคแล้วส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน หรือการเลือกใช้วัตถุดิบที่ไม่เหมาะสม หรือการใช้ส่วนประกอบไม่ถูกต้องตามสูตร ผลผลิตที่ได้ก็อาจจะเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคได้เช่นเดียวกัน

3. ความไม่ปลอดภัยในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคอุปโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์อาจมีสาเหตุจากความบกพร่องในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นคำเตือนหรือข้อแนะนำเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์ เมื่อมีการนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายวางจำหน่าย เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ไวไฟหรือระเบิดได้ง่าย ผลิตภัณฑ์ที่เป็นพิษหรืออาจเป็นอันตรายต่อผิวหนัง ผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะต้องมีข้อแนะนำและคำเตือนเกี่ยวกับวิธีการใช้ การเก็บรักษาอย่างถูกต้อง ซึ่งหากผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ไม่ได้รับข้อมูล

⁵⁵ กิตติศักดิ์ ปรกติ อ้างอิงจาก Wolfgang Freiherr Marschall.(2537) “ความรับผิดชอบเพื่อผลิตภัณฑ์: ข้อคิดบางประการในแง่กฎหมายเปรียบเทียบ” .วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 1. หน้า 163.

เกี่ยวกับวิธีการใช้อย่างถูกต้อง หรือไม่ทราบถึงอันตรายอันอาจเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ก็ย่อมทำให้เกิดความเสียหายได้

4. ความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ต้องเสี่ยง

ความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความเสี่ยง เป็นกรณีที่ผลิตภัณฑ์ได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นทั้งๆที่เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานทางเทคนิคและวิชาการในเวลาที่มีการนำผลิตภัณฑ์นั้นออกจำหน่าย ถือได้ว่าผลิตภัณฑ์นั้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีอันตรายใดๆในขณะที่ใช้ แต่ความเสียหายจะเป็นที่รู้ได้ก็ต่อเมื่อความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้ว และหลังจากที่มาตรฐานทางเทคนิคและวิชาการ ได้กำหนดถึงระดับที่พอจะพิสูจน์สาเหตุแห่งความเสียหายได้⁵⁶

ความเสียหายอันเกิดจากความไม่ปลอดภัย ความชำรุดบกพร่องประเภทต่างๆเหล่านี้ ผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายได้โดยอาศัยฐานความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

2) เกณฑ์ในการวัดความไม่ปลอดภัย⁵⁷

ในส่วนของความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นจากการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นสามารถวัดได้ง่ายโดยเปรียบเทียบสินค้าที่พิพาทและมาตรฐานของสินค้าที่ผลิตจากผู้ประกอบการ หากสินค้าที่พิพาทไม่เป็นตามแบบหรือสินค้าชิ้นอื่นที่ได้มาตรฐาน สินค้าที่พิพาทก็เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่เกิดจากการผลิต

ในส่วนของความไม่ปลอดภัยที่เกิดจากการออกแบบนั้น เกณฑ์ในการวัดความไม่ปลอดภัยเป็นเรื่องที่มีการถกเถียงอย่างมากในเชิงวิชาการ เนื่องจากสินค้าทุกชนิดไม่มีสินค้าใดที่ปลอดภัย 100 % และสินค้าแต่ละชนิดก็มีลักษณะและธรรมชาติไม่เหมือนกัน เช่น น้ำตาลหากบริโภคมากก็จะทำให้เกิดเบาหวานซึ่งการจะเป็นเบาหวานได้ขึ้นกับลักษณะทางพันธุกรรมของผู้บริโภคแต่ละคน นุหรือก่อให้เกิดมะเร็งได้ซึ่งมีข้อมูลทางวิชาการสนับสนุนและผู้บริโภคทุกคนควรจะได้รับรู้ แต่การเป็นมะเร็งก็อาจจะเกิดจากสาเหตุอื่นได้ หรือยารักษาโรคบางชนิดอาจจะก่อให้เกิดผลข้างเคียง เช่น ผอมร่วง แต่หากคนไข้ไม่ใช้ยาดังกล่าวก็จะต้องเสียชีวิต

ดังนั้นเกณฑ์ที่จะใช้วัดว่าสินค้าใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันเกิดจากการออกแบบจึงมีความสำคัญมาก เพราะหากเกณฑ์ที่ใช้วัดนั้นเข้มงวดมาก จะสร้างภาระให้ผู้ประกอบการในการผลิตและท้ายที่สุดจะส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคที่ไม่สามารถรับภาระราคาสินค้าที่สูงเพิ่มขึ้นได้ หรืออาจทำให้ไม่มีสินค้านั้นในท้องตลาดเลย เนื่องจากสินค้าทุกชนิดที่ผลิตตามแบบดังกล่าวจะเป็น

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 164.

⁵⁷ ชัยพร ทรัพย์วรณิข และ สุภารัตน์ นรินทรางกูร ณ อุซุซา. อ้างแล้ว, หน้า 193.

สินค้าที่ไม่ปลอดภัยทุกชิ้น และที่สำคัญที่สุดก็คือ หากเกณฑ์ที่ใช้วัดไม่มีความแน่นอนหรือไม่อาจคาดการณ์ได้แล้วผู้ประกอบการจะไม่สามารถกำหนดความเสี่ยงได้ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การส่งผ่านต้นทุนค่าใช้จ่ายในเรื่องความปลอดภัยไม่ถูกต้อง

มาตรฐานในการกำหนดว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใดๆ ไม่ปลอดภัยอันเกิดจากการออกแบบ นั้น ในกฎหมายของนานาประเทศอาจแบ่งได้เป็น 2 เกณฑ์ดังนี้⁵⁸

1. Risk-Utility Test หรือเกณฑ์ความเสี่ยงและผลประโยชน์ ซึ่งเป็นเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์ และถูกเสนอแนะในประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรฐานนี้มีที่มาจากหลักเศรษฐศาสตร์ที่ว่าสินค้าทุก ชนิดล้วนแต่มีประโยชน์และความเสี่ยง และท้ายที่สุดสังคมจะได้รับประโยชน์สูงสุดหาก ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคต่อเมื่อความเสี่ยงนั้นสูงกว่าประโยชน์ที่ได้รับ ยกตัวอย่างเช่น ในการผลิตรถยนต์ หากถังน้ำมันอยู่ใกล้กับห้องโดยสารมากเกินไปจะทำให้ ผู้โดยสารได้รับความเสียหายในกรณีถังน้ำมันระเบิดได้ แต่การขยายระยะห่างออกไปจะทำให้ เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม เช่น หากระยะห่าง 10 เซนติเมตร จะมีค่าเหล็กเพิ่มขึ้น 15,000 บาท แต่ โอกาสที่จะเกิดความเสียหายลดลง 0.5 % หลักการความเสี่ยงและผลประโยชน์จะวัดว่าประโยชน์ ที่เพิ่มขึ้นจากการขยายระยะห่างคุ้มต่อความเสี่ยงที่ลดลงหรือไม่ หรือในตัวอย่างที่สามารถกำหนด ได้ว่า ชีวิตมนุษย์หนึ่งคนมีมูลค่า 2,000,000 บาท ดังนั้นประโยชน์ที่จะได้รับคือ $2,000,000 \times 0.5$ % หรือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการขยายระยะห่างคือ 10,000 บาท แต่มูลค่าเหล็กที่ต้องจ่ายคือ 15,000 บาท หากเป็นเช่นนี้แม้ผู้ผลิตมิได้ออกแบบระยะห่างเพิ่มขึ้นก็มิได้ทำให้รถยนต์คันนี้เป็น สินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะค่าความปลอดภัยที่เพิ่มขึ้น (10,000 บาท) น้อยกว่าต้นทุนของความ ปลอดภัยที่เพิ่มขึ้น (15,000 บาท)

เกณฑ์วัดนี้เป็นเกณฑ์ที่มีผู้โต้แย้งมาก โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องจริยธรรมที่ไปกำหนด มูลค่าชีวิตของมนุษย์ แต่ในทางเศรษฐศาสตร์แล้ว เกณฑ์การวัดนี้ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรสูงและ เชื่อว่าเป็นเกณฑ์ที่สามารถคำนวณได้อย่างแน่นอนหากเปรียบเทียบกับเกณฑ์อื่นซึ่งไม่สามารถ คำนวณได้

2. Expectation Test เกณฑ์ความคาดหวัง ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้โดยสหภาพยุโรป โดยจะจัด ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใดๆ จะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็ต่อเมื่อสินค้านั้นไม่เป็นไปตามความ คาดหวังของประชาชน ปัญหาของเกณฑ์นี้ก็คือ เปิดโอกาสให้ผู้พิจารณาตัดสินอย่างไม่มี การคำนวณหรือตัวเลขทางคณิตศาสตร์วัดผล และเกณฑ์นี้ไม่สามารถตอบคำถามได้ในกรณีความ เสียหายเกิดกับผู้คนที่ตามท้องถนนหรือเป็นบุคคลที่เดินผ่านมา (Passer By) เช่น ในกรณีที่รถยนต์ ระเบิดและก่อความเสียหายกับบุคคลที่เดินผ่านมา ปัญหาที่ต้องวิเคราะห์ก็คือ ผู้ที่เดินผ่านมานั้นมี

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 194.

ใช้ผู้บริโภค และไม่เคยมีความคาดหวังอะไรในรถยนต์ที่เกิดการระเบิดมาก่อน เช่นนี้จะนำเกณฑ์มาใช้วัดได้อย่างไร นอกจากนั้นผู้บริโภคหรือสาธารณชนย่อมมีความคาดหวังไม่มีที่สิ้นสุด และมีไม่มากที่จะเข้าใจว่าความคาดหวังที่สูงขึ้นเท่าใดจะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นตามเท่านั้น

เมื่อพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้แล้ว เกณฑ์ในการพิจารณาถึงสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็จะใช้เกณฑ์ความคาดหวังหรืออันพึงคาดหมายได้นี้ เพราะในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวกำหนดให้พิจารณาความไม่ปลอดภัยโดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้⁵⁹

⁵⁹ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้